

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**Izveštaj – maj, jun, jul,
avgust 2022.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

Izveštaj

**maj, jun, jul,
avgust 2022.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju.

Ulične akcije:

Ulične akcije: U ovom izveštajnom periodu organizovale smo sedamnaest (**17**) akcija, a takođe smo aktivno učestvovale i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNJIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

**Beograd, 6. maj
„Pamtimo“**

Beograd, 6. maj „Pamtimo“ – Povodom 30 godina od zločina etničkog čišćenja hrvatskog stanovništva iz Žene u crnom, Fond za humanitarno pravo i Inicijativa mladih za ljudska prava su organizovali stajanje u crnini i čutanju. Pre trideset godina (6.5.1992.) Srpska radikalna stranka (SRS) održala je predizborni miting u Hrtkovcima pred više od hiljadu ljudi na kojem je Vojislav Šešelj pozvao na proterivanje lokalnog hrvatskog stanovništva. Šešelj je 2018. godine pred Haškim ribunalom pravosnažno osuđen na 10 godina zatvora za podsticanje progona, deportacije i drugih nehumanih dela, kao i za činjenje progona kao zločina protiv čovečnosti u Hrtkovcima u Vojvodini.

Na protestu u kome je učestvovalo dvadesetak aktivistkinja i aktivista (**20**), bili su istaknuti sledeći transparenti:

- Između 1991. i 1995. u Vojvodini sprovođena je kampanja zastrašivanja i pritisaka na hrvatsko stanovništvo, sa ciljem da se ono iseli iz svojih kuća i napusti Srbiju. Kampanja je rezultirala progonom nekoliko desetina hiljada Hrvata.
- Glavni zagovornici i inspiratori kampanje zastrašivanja i pritisaka na hrvatsko stanovništvo u Vojvodini bili su Vojislav Šešelj i njegova Srpska radikalna stranka. Iseljavanje hrvatskih porodica odvijalo se pod pritiskom različitih grupa bliskih SRS-u.
- Kampanja zastrašivanja odvijala se uz znanje i prečutno odobravanje političkih struktura Republike Srbije.
- Upojedinim aktima nasilja nad Hrvatima učestvovali su i pripadnici MUP Republike Srbije, kao i pripadnici rezervnog sastava JNA. U prisilnom iseljavanju vojvođanskih Hrvata značajnu ulogu je imao i Resor Državne bezbednosti MUP-a Republike Srbije.
- Nasilje nad Hrvatima u Vojvodini uključivalo je napade na privatnu imovinu i verske objekte, pretnje, fizičke napade i ubistava.
- Nakon mitinga SRS usledilo je organizovano nasilje nad lokalnim Hrvatima, što je dovelo do masovnog iseljavanja hrvatskog stanovništva iz Hrtkovaca.
- U periodu od 10. maja 1992. godine do 1. jula 1992. godine oko 20 hrvatskih porodica je fizički izbačeno iz svojih kuća u Hrtkovcima, dok je veliki broj njih podlegao pritisku i pristao na razmenu imovine.
- U periodu od maja do avgusta 1992. godine, iz Hrtkovaca se pod pritiskom iselilo oko 450 hrvatskih i nacionalno mešovitih porodica.
- Tokom kampanje zastrašivanja i pritisaka na vojvođanske Hrvate, u periodu od 1991. do 1995. godine, ubijeno je najmanje 14 osoba.
- Stevan Đurkov iz Sonte, braća Mato i Ivica Abjanović iz Morovića i dalje se nalaze na listama nestalih osoba.
- Između dva popisa stanovništva, 1991. i 2002. godine, na teritoriji Vojvodine broj Hrvata se smanjio u 39 od 45 opština u Vojvodini, a na teritoriji cele Vojvodine broj Hrvata smanjio se za 18.262.
- Prema popisu iz 1991. godine u Kukujevcima je živelo 1622 Hrvata. Broj Hrvata u Kukujevcima je 2002. godine pao na 72.

Tokom protesta, više prolaznika je dobacivalo:

Živila Rusija, Jebali vas vaši Hrvati, Jadan srpski narod, Srbi su proterani iz Krajine, Zašto za njih niko ne stoji? itd.

Kruševac, 24. maj

Kruševac, 24. maj „Pamtimo hrabri otpor žena 1999.“ – Udruženje žena ‘Peščanik’ iz Kruševca i Žene u crnom iz Beograda obeležile su 23. godišnjicu protesta građanki i građana Rasinskog okruga protiv prisilne mobilizacije 1999. Akcija je održana 24. maja – Međunarodni dan ženskih akcija za mir i razoružanje.

I ovom prilikom je upućen zahtev *državi Srbiji i lokalnoj upravi u Rasinskom okrugu da 24. maj proglose Danom sećanja na majske proteste i hrabri otpor građana i građanki Kruševca i Rasinskog okruga.*

U akciji je učestvovalo dvadesetak (20) aktivistkinja.

Beograd, 17. jun

Pamtimo!

Beograd, 17. jun „Pamtimo žene Foče“ – Povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu, Žene u crnom i Autonomni ženski centar organizovale su stajanje i scensku akciju u crnini i čutanju ‘Pamtimo žene Foče’.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- 19. jun – Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja u ratu
- Pamtimo žene Foče
- Pamtimo žene silovane u ratu

U protestu je učestvovalo dvadesetak aktivistkinja i aktivista (20).

Tokom protesta prolaznici su dobacivali sledeće uvrede:

- *Srbija Srbima*
- *Kurve i neprijatelji*
- *Sram vas bilo*
- *Nije bio genocid (u Srebrenici)*
- *Soroševke, plaćenice*
- *Vi ćete u Hag, ali ne ovaj nego onaj novi Hag itd.*

19. jun Foča

Foča (Bosna i Hercegovina), 19. jun – Povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu, Žene u crnom su organizovale odlazak u Foču.

U saradnji sa Udruženjem žrtava 'Foča 92-95' organizovana je poseta Sportskoj sali Partizan – jednom od mesta zatočenja i silovanja bosanskih muslimanki tokom rata u BiH.

Na komemorativnom skupu govorile su: Midheta Kaloper Oruli ('Foča 92-95'), Staša Zajović, ŽUC, potpredsednica Federacije BiH Melika Mehmutbegović, Arma Tanović, umetnica iz Sarajeva.

Potom je organizovan *mirni hod ulicama* Foče do glavnog Trga Foče i omaž ubijenim i silovanim ženama spuštanjem cveća u reku Ćehotinu.

U događajima u Foči je učestvovalo deset aktivistkinja (10) Mreže Žena u crnom iz Beograda i Kruševca iz Srbije i Herceg Novog i Pljevalja iz Crne Gore.

Zemun/Beograd, 1. jul

Zemun/Beograd, 1. jul "Kontinuitet radikalског фашизма" – Žene u crnom i Inicijativa mladih za ljudska prava uz podršku Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji organizovali su protestno stajanje ispred zgrade opštine Zemun kada je pre četvrt veka (1997) otet stan porodici zemunskih Hrvata porodici Barbalić.

Protest su ometali članovi Srpske radikalne stranke/SRS, koji su vređali i pretili okupljenim aktivistkinjama i aktivistima:

- Zabranimo sve nevladine organizacije, a vas ćemo da zgazimo!
- Okliznućete se na bananu. Ima tu na pijaci mnogo banana (Vjerica Radeta, bivša poslanica SRS)
- Profuknjače!
- A ti nisi našao šta da jebeš, pa si sa ovima!
- Vidi pedera!
- Ti si najružnija žena, šteta što te majka nije abortirala! (Staši Zajović)
- Branite ustaše! (policiji)

U ovoj akciji je učestvovalo petnaest (**15**) aktivista/kinja.

Beograd, 10. jul

Beograd, 10. jul „Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici“ - povodom 27. godišnjice genocida u Srebrenici, na Trgu Republike u Beogradu, održale protest pod parolom "Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici".

U crnini i čutanju izvedena scenska akcija "**Srebrenica – ime genocida**" koja se sastojala iz sledećih elemenata:

- **Srebrenica – ime genocida** – uvažavanje međunarodnih sudskih presuda, pobuna protiv sramnog preimenovanja genocida – centralni baner/transparent.
- **8372** – iznošenje na javnu scenu broja ubijenih u genocidu predstavlja uvažavanje sudski utvrđenih činjenica. Ovim činom

simbolički upisujemo u kolektivnu memoriju ono što se poriče/falsificuje/umanjuje u većinskoj javnosti Srbije – razmere genocida u Srebrenici.

• Činjenična istina o genocidu – koju većina ljudi u Srbiji ne želi da vidi, da zna ni da prihvati – **sablasne figure denunciraju društvo moralnog sloma, zajednicu zombija**; one umesto čutanja i saučesništva, obelodanjivanjem odavno poznatih činjenica iskazuju saosećanje i solidarnost sa žrtvama – ovaj deo akcije izvelo je dvanaest aktivistkinja skroz obavijenih u **crni til**, kojeg se oslobađaju iznoseći na javnu scenu podatke o genocidu u Srebrenici:

- Genocid u Srebrenici je izvršen uz direktnu podršku režima iz Srbije.
- Genocid u Srebrenici je izvršen od 11. do 22. jula 1995.
- U genocidu je ubijeno je 8.372 bošnjačkih muškaraca između 12 i 77 godina.

- Mesta masovnih egzekucija: Jadar, Cerska, Tišća, Grbavci, Orahovac, Pilica, Branjevo.
- U genocidu učestvovalo je preko **20.000** pripadnika srpskih oružanih formacija.
- Posmrtni ostaci ubijenih pronađeni su u preko **60** masovnih grobnica.

- Svi autobusi za deportacije su bili iz Srbije: 7. juli-Šabac, Strela-Valjevo, Raketa-Užice...
- Evropski parlament je 15.01.2009. 11. juli proglašio Danom sećanja na genocid u Srebrenici.
- Međunarodni sud pravde je 26.02.2007. osudio SRJ za nesprečavanje genocida u Srebrenici.
- Ratko Mladić je 8.06.2021. osuđen na doživotni zatvor.
- Haški tribunal je osudio na doživotni zatvor za genocid u Srebrenici: Ratka Mladića, Zdravka Tolimira, Ljubišu Bearu, Vujadina Popovića.
- Haški tribunal je osudio 12 osoba za genocid u Srebrenici na 255 godina zatvora.
- **Uklonite mural ratnog zločinca Ratka Mladića!** – čin pobune protiv murala koji slave ratnog zločinca osuđenog za genocid u Srebrenici, zahtev da se uklone murali koji se nalaze po celoj Srbiji.
- **Solidarnost – Srebrenica – Žene u crnom** - instaliranje simboličkog/živog memorijala jeste nastavak izgradnje spomenika žrtvama genocida, nakon što su odbijeni su naši višegodišnji zahtevi da se odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici u Beogradu.

Scenska akcija je završena prosipanjem latica **belih ruža** po crnom tilu – simbol nežnosti i uzvišenosti, brige i pažljivosti prema žrtvama genocida.

U akciji je učestvovalo oko **80** aktivistkinja i aktivista iz Beograda, Leskovca, Vlasotinca, Kraljeva, Kruševca, Novog Bečeja, Pančeva, Kelna, Krakova, Bolonje, Rima.

Tokom akcije, par ljudi je dobacivalo sledeće:

- *Srebrenica nije genocid. Bratunac je genocid.*
- *Za kim žalite? Ko vam je poginuo?*
- *Ratko Mladić srpski heroj!*
- *Staša ustaša*
- *Itd.*

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

Antiratne akcije “Stop ratu u Ukrajini”:

Beograd, 9. maj „Stop fašizmu! Stop ratu u Ukrajini!“ - povodom 9. maja – Dana pobjede nad fašizmom, Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i čutanju u Knez Mihailovoj ulici.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

Beograd, 9. maj

- Stop fašizmu
- Stop ratu u Ukrajini
- No pasaran!
- Žene u crnom- antifašistkinje
- Žene u crnom protiv fašizma

U protestu je učestvovalo dvadesetak aktivistkinja i aktivista (20).

9. maj

Kruševac, Leskovac, Vlasotince, 9. maj „Stop fašizmu! Stop ratu u Ukrajini!“

U koordinaciji sa ŽUC Beograd, u okviru Mreže ŽUC-a održani su protesti u navedenim gradovima:

Kruševac, 24. maj „Stop ratu u Ukrajini!“ – u organizaciji Udruženja ‘Peščanik’ iz Kruševca i ŽUC Beograd organizovan je antiratni protest protiv rata u Ukrajini - protiv ruske agresije, uz poruke solidarnosti sa građanima i građankama Ukrajine.

Beograd, 29. jun „Stop ratu u Ukrajini!“ - na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Stop ratu u Ukrajini (na ukrajinskom, ruskom, beloruskom i srpskom jeziku)
- Žene u crnom protiv rata
- Putin – ratni zločinac
- Putina u Hag!

U ovoj antiratnoj akciji učestovalo je dvadesetak aktivist/kinja (20), a tokom protesta aktivistkinjama je jedan prolaznik dobacivao sledeće uvrede:

- Ko vas plaća?
- Vidi onog pedera? Itd.

Beograd, 27. jul

Beograd, 27. jul „Stop ratu u Ukrajini“ – na protestu su bili istaknuti antiratni transparenti na ukrajinskom, ruskom, beloruskom, srpskom jeziku i engleskom jeziku. U znak saosećanja sa ukrajinskim narodom, aktivisti/kinje su držali bukete plavog i žutog cveća – u bojama ukrajinske zastave. Takođe su bili istaknuti transparenti: Putin –ratni zločinac; Putina u Hag!

Za razliku od skoro svih akcija ŽUC-a, ovu akciju nije 'obezbeđivao' kordon policije, čime onemogućava kontakt sa građanstvom.

U akciji je učestvovalo dvadesetak (20) osoba.

U ovom periodu takođe smo aktivno učestvovale na protestima protiv rata u Ukrajini u organizaciji inicijative **RUBS** (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi) zajedno protiv rata u Ukrajini.

24. maj i 23. jun

24. maj i 23. jun – „Verujemo Mileni Radulović!“ - Žene u crnom, feministička inicijativa Verujem ti, Ženska solidarnost, CK13, Autonomni ženski centar su organizovale protest ispred Palate pravde povodom suđenja Miroslavu Miki Aleksiću, optuženom za silovanja i seksualno zlostavljanje polaznica dramskog studija 'Stvar srca' čiji je bio vlasnik.

Držale smo transparente na kojima je pisalo:

- *Verujemo Mileni Radulović*
- *Silovali su u ratu, siluju i u miru...*
- *Pravda za žrtve, kazna za počinioce*

U ovim protestima je učestvovalo dvadesetpet (25) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 18. maj

Beograd, 18. maj „NIJEDNA MANJE!“ – Povodom 18. maja – Dana sećanja na žene žrtve nasilja, Autonomni ženski centar i Žene u crnom su organizovale protest Ni jedna žena manje.

Protest je organizovan u Knez Mihailovoj ulici. Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Nijedna žena manje
- 18. maj – Dan sećanja na žene žrtve nasilja
- Reagujmo dok ne bude kasno

U protestu je učestvovalo četrnaest aktivist/kinja (14).

Beograd, 5. jul

„STOP ZABRANI ABORTUSA - SOLIDARNOST SA ŽENAMA U SAD-A“

Žene u crnom i Autonomni ženski centar su organizovali protest Stop zabrani abortusa u SAD-a, u Knez Mihailovoj ulici.

Na protestu su bile istaknute sledeće parole, ispisane na srpskom i engleskom jeziku:

- Moje telo - moja autonomija/My body – my autonomy
- Abortus je ljudsko pravo/Abortion is human rights

- *Illegalni abortus – legalna smrt žena/Illegal abortion – the legal death of a woman*
- *Solidarnost sa ženama u SAD/Solidarity with women in USA*
- *Amerikanke, niste same/Women from USA, you are not alone*
- *Abortirajmo Vrhovni sud/Abort Supreme Court*
- *Nećemo nazad/We will not back*
- *Sve smo abortirale*
- *Ja ču abortirati, nikog neću pitati*
- *Dole crkva, dole Bog, dalje od tela mog*

Na protestu je učestvovalo oko dvadesetak aktivistkinja i aktivista (20).

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoje se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

POSEĆIVANJE MESTA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA POČINJENIH TOKOM RATA I NAKON RATA NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

31. maj i 1. jun

31. maj i 1. jun, Zvornik (Bosna i Hercegovina) – povodom 30. godišnjice zločina nad civilima na području Zvornika: **tokom maja i juna 1992. srpske oružane formacije vršili su zločine etničkog čišćenja, pljačke, torture, ubijanja;** prognano je više hiljada civila bošnjačke nacionalnosti iz 13 sela sa područja opštine Zvornik, a oko 700 muškaraca potom je ubijeno u mestu Gerina klanica.

Žene u crnom su učestvovali u komemorativnim skupovima, zajedno sa Udruženjem žrtava opštine Zvornik:

31. maj

- **Poseta konč-logoru Pilica** (nekadašnji Dom kulture, sad ruševina) u kojem je ubijeno **595** muškaraca bošnjačkog imena;
- „**Klišanska noć straha i neizvesnosti**“ istorijski čas u selu Klisu o zločinu počinjenom 31. maja 1992. kada su srpske oružane snage saterale više hiljada civila iz 13 sela sa područja opštine Zvornik.

1. jun

- **Mirovni marš 'Stazom smrti'** sa porodicama žrtava i preživelima;
- **Odavanje pošte žrtvama u Memorijalnom centru u Bijelom potoku** – poseta spomen obeležju u Bijelom potoku, na kojem

su popisana imena svih 675 žrtava ubijenih, od toga se još uvek traga za 22 osoba, a u celom zvorničkom kraju 442;

- **Karakaj – poseta bivšem konc-logoru u srednjoškolskom centru u Karakaju**, gde je deportovano više od **700** muškaraca, među kojima je bilo i maloletne dece i starijih od 80 godina, gde su ubijeni;
- **Ukop/dženaza na groblju/mezarju u Memorijalnom centru Memići/Kalesija Gornja**, gde su ukopani posmrtni ostaci tri osobe.

19. jun

Foča, 19. jun – Susret sa porodicama žrtava, nakon komemorativnog događaja u Foči (Bosna i Hercegovina) povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu.

11. jul

11. jul „Solidarnost i odgovornost“ – u skladu sa politikom solidarnosti i odgovornosti, Žene u crnom su učestvovali u komemoraciji/dženazi u Potočarima/Srebrenica, gde smo, zajedno sa porodicama žrtava srebreničkog genocida, prisustvovali ukopu 50 posmrtnih ostataka žrtava. U Memorijalnom centru u Potočarima učestvovalo je **30** aktivistkinja i aktivista iz Mreže Žena u crnom iz Srbije (Leskovac, Kruševac, Vlasotince, Kraljevo, Novi Bečeji, Novi Pazar, Beograd, Krakov, Italija, Nemačka). U Memorijalnom centru takođe smo održale komemorativni skup sa porukama/transparentima (Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici, Solidarnost, Odgovornost, Žene u crnom – Srebrenica itd).

14. jul,

14. jul, Bukovica, kod Pljevalja/Crna Gora – povodom 30. godišnjice etničkog čišćenja nad bošnjačkim stanovništvo na području Bukovice (opština Pljevlja, sever Crne Gore, uz granicu sa BiH) održan je u organizaciji udruženja 'Anima' iz Kotora komemorativni skup u kojem su učestvovali aktivistkinje iz Crne Gore (Podgorica, Herceg Novi, Tivat, Pljevlja), kao i aktivistkinje ŽUC-a iz Beograda. U periodu od 1992. do 1995. u tom kraju je ubijeno šest osoba, dve su izvršile samoubistvo od posledica torture, 11 je oteto i odvedeno u zatvor, 70-tak je podvrgnuto fizičkoj torturi, raseljeno je oko 125 bošnjačkih porodica sa 330 članova. Navedene zločine su počinili pripadnici Vojske Jugoslavije, pripadnici paravojnih formacija i policije Crne Gore, koji su vršili mučenja, pretrese, pljačke, maltretirali i zlostavliali bukovičke Bošnjake. Za navedene zločine još uvek niko nije odgovarao.

15. jul

15. jul, Kaluđerski laz (selo na severu Crne Gore, blizu granice sa Kosovom) – povodom 23. godišnjice ubistva albanskih civila u organizaciji udruženja 'Anima' iz Kotora održan je komemorativni skup u kojem su učestvovali aktivistkinje iz Crne Gore (Podgorica, Herceg Novi, Tivat, Pljevlja), kao i aktivistkinje ŽUC-a iz Beograda. Naime, *Vojska Jugoslavije je od 18. aprila do 21. maja 1999. u crnogorskom selu Kaluđerski laz ubila 22 osobe albanske nacionalnosti, među njima starce, žene i djecu*. Tokom rata na Kosovu 1998/1999. godine desetine hiljada Albanaca spas i zaštitu tražili na teritoriji Crne Gore. Iako vlast

u Crnoj Gori nije imala nikakve veze sa zločinom u Kaluđerskom laziju, pravosuđe Crne Gore pokazalo se neefikasno u ovom, kao i u drugim procesima za ratne zločine. Svi osumnjičeni za ovaj zločin (njih osam) oslobođeni su pred sudom.

3. avgust

3. avgust, Lučani "Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana"

- u znak solidarnosti i saosećanja sa porodicom Milivojević iz Lučana (zapadna Srbija) aktivistkinje Žena u crnom iz Beograda prisustvovale su pomenu na groblju u Lučanima povodom pete godišnjice pogibije Milomira Milivojevića. U fabrici "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana 14. jula 2017. godine od eksplozije baruta pognuli su radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Porodica Milivojević traži od državnih organa da rasvetle okolnosti tragedije u fabrići. Pred Osnovnim sudom u Ivanjici vodi se krivični postupak od oktobra 2019. i aktivistkinje ŽUC-a su pratile sva ročišta.

KAŽNJIVOST ZLOČINA – PUT DO PRAVEDNOG MIRA: PRAĆENJE SUĐENJA U SPECIJALNOM SUDU

SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE PRED SPECIJALNIM SUDOM U BEOGRADU

I u ovom periodu ročišta često bila odlagana iz više razloga: zbog epidemiološke situacije, nedolaska svedoka i advokata, o čemu javnost koja prati suđenja (porodice žrtava, NVO, mediji) nije bila prethodno obaveštена, već uglavnom na dan zakazanih ročišta.

Suđenje za ratni zločin Štrpcima

27. februara 1993. godine – u voz na pruzi Beograd Bar broj 671, u stanici Štrpci, pripadnici vojne formacije *Osvetnici*, koja je delovala u sastavu Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, oteli su iz voza **20** lica (18 putnika bošnjačke nacionalnosti, jednog putnika hrvatske nacionalnosti građana Republike Jugoslavije i jedno nepoznato lice), odveli ih u selo Mušići, potom u selo Prelovo, u opštini Višegrad, gde su ih ubili. Do sada su pronađeni posmrtni ostaci četiri osobe.

Suđenje za ovaj zločin počelo je *4. marta* 2019. godine. počeo glavni pretres. Za ovaj zločin optuženi su: *Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević, Jovan Lipovac i Dragana Đekić*.

U ovom periodu održana su *tri* ročišta:

11. maj

11. maj – Optuženi Jovan Lipovac nije pristupio u sudnicu, jer je 10.5. 2022. primljen na odeljenje za hitne slučajeve u bolnici; advokat Stanković je imao smrtni slučaj u porodici; advokat Novak Ninić nije bio prisutan iz porodičnih razloga.

17. maj

17. maj – Branilac optuženog Jovana Lipovca je saopštio sudu da je njegov branjenik imao operaciju karcinoma želuca. Na predlog zamenika tužioca sudske veće je donelo odluku da razdvoji glavni pretres u odnosu na optuženog Jovana Lipovca.

13. jun

13. jun – Na današnjem ročištu nastavljen je izvođenje pisanih dokaza.

Suđenje za ratni zločin u Kravici

Pred Većem za ratne zločine/Specijalni sud u Beogradu osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su za ratni zločin (ubistvo **1.313** Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/ TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, a ročišta se stalno odlažu zbog nepojavljivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva i odustajanja zaštićenih svedoka usled pretnji koje dobijaju.

12. maj

12. maj – Današnji glavni pretres nije održan zbog nedolaska advokata Gorana Petronijevića.

Suđenje za zločin u Bratuncu

Optužnica tereti *Gorana Stjepanovića*, pripadnika Vojske Republike Srpske, početkom juna 1992. godine vršio zločine nad civilima bošnjačke nacionalnosti i da je silovao Bošnjakinju AA. Glavni pretres je počeo u januaru 2021. godine. U ovom periodu održano je jedno ročište:

1.jun

1.jun – Otkazano jer je svedokinja Fata Hasanović bolesna i zato nije mogla da svedoči, dok je svedok Mustafa Ibišević, neposredno pre ročišta, obavestio sud da se nalazi van BiH. Svedoku Damiru Omiću poziv nije uručen.

Suđenje Milenko Živanović

Tužilaštvo za ratne zločine Srbije podiglo je optužnicu protiv bivšeg generala i komandanta Drinskog korpusa Vojske Republike Srpske (VRS) Milenka Živanovića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine.

Živanović se tereti da je naredio i učestvovao u prisilnom

preseljavanju bošnjačkih civila iz Srebrenice i Žepe na istoku BiH. U martu 1995. godine izdao je zapovest da se «svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvore uslovi totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti dalnjeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi».

12. jula 1995. naredio je da se obezbedi 50 autobusa za "evakuaciju civilnog stanovništva iz enklave Srebrenica". 13. jula 1995. postavio je ultimatum Bošnjacima da moraju da se isele itd.

Glavni pretres je počeo *30. maja*, ali je odložen dok Tužilašvo BiH ne dostavi svoje spise, budući da je protiv optuženog optužnica podignuta i u BiH.

(Izveštaje sa navedenih ročišta možete naći na sajtu ŽUC-a)

VIDEO AKTIVIZAM: TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

U cilju poboljšanja vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta, koji promovišu Žene u crnom (ŽUC), tokom 2010. godine stvorena je grupa video aktivistkinja i aktivista, koja se sposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽUC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti.

U ovom izveštajnom periodu grupa je realizovala sledeće video materijale:

- **Nijedna žena manje** (2 min.) – dokumentarni film o istoimenoj akciji u Beogradu, 18. maja.
- **Pamtimo žene silovane u ratu – Pamtimmo žene Foče** (4 min.) – dokumentarni film o istoimenoj uličnoj akciji u Beogradu, 17. jun.
- **Srebrenica – ime genocida** (9 min.) – ulična akcija u Beogradu 10. jul povodom 27. godišnjice genocida.

UMETNIČKI ANGAŽMAN U SUOČAVANJU S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONOJ PRAVDI

U ovom periodu nastavljena je praksa zajedničkog rada i saradnje umetničkih kolektiva, profesionalnih pozorišta, umetnica/ka angažovanih na umetničkom oblikovanju otpora ratu, ratnim zločina, represiji, kršenju ljudskih prava. U ovom izveštajnom periodu održano je više radnih sastanaka sa umetičkim kolektivom: Škart u vezi sa obeležavanjem godišnjice genocida u Srebrenici, Foči itd. U ovom periodu ŽUC je takođe učestvovao u sledećim aktivističko-umetničkim događajima:

3.jul i 25. jul,

3.jul i 25. jul, Novi Sad – ReKAPITULACIJA: Neposlušni objekti/ subjekti 1992-2022. – obeležavanje 30. godišnjice od osnivanja **Multimedijalnog centra/MMC Led art**, umetničko-aktivističkog kolektiva, u Muzeju savremene umetnosti u Novom Sadu. Sa ovim kolektivnom ŽUC kontinuirao sarađuje u osmišljavanju i realizaciji uličnih akcija u vezi sa suočavanjem s prošlošću.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU - ZAJEDNIČKO PROMIŠLJANJE (susreti, predavanja, promocije knjiga)

Zoom konferencije, konferencije za medije...) u organizaciji ŽUC-a i srodnih organizacija civilnog društva. U ovom periodu izdvajamo sledeće aktivnosti:

10. maj

Pamtimo Trešnjevac, 10. maj 1992. – istorijski čas – obeležavanje 30. godišnjice nenasilne pobune u Trešnjevcu protiv prisilne mobilizacije.

Susret je počeo je ispred lokalne osnovne škole, gde je 10. maja 1992. počelo okupljanje meštanki i meštana protiv rata i prisilne mobilizacije. Govorili su: *Bala Lajoš/Balla Lajos, Almaši Vilmoš/Almasi Vilmos, Staša Zajović* i druge akterke i akteri događaja...Istorijski čas je nastavljen hodanjem/šetnjom kroz Trešnjevac do mesta otpora – picerije Zicer, gde je nastavljen razgovor.

Odlazak u Adu – omaž/pomen na groblju Veri Vebel (1943-2020) i Ištvanu Vebelu (1945-2022)

Mirovni susret i promocija publikacije "Trešnjevac – maj 1992.- maj 2022. - Građanska neposlušnost, ženska hrabrost, solidarnost" na srpskom i mađarskom jeziku (u restoranu 'Laguna' u Adi).

U ovom događaju učestvovalo je **25** aktivista/kinja iz sledećih mesta: Ada, Beograd, Novi Sad, Pančevo, Segedin, Sombor, Trešnjevac.

"Trešnjevac – maj 1992.- maj 2022. – Građanska neposlušnost, ženska hrabrost, solidarnost" – promocija knjige u okviru obeležavanja 30. godišnjice antiratnog otpora u Srbiji:

28. maj

28. maj, Sremski Karlovci – na feminističkom diskusionom kružoku 'Feministička etika brige – aktivizam i etika brige - starost i aktivizam' u prisustvu **25** aktivistkinja iz: Beograda, Kotora, Kruševca, Kraljeva, Novog Sada, Subotice...

12. jun

12. jun, Radmilovac kod Beograda – na diskusionom kružoku 'Od ranjivosti do nekažnjivosti – o (ne)bezbednosti braniteljki i branitelja ljudskih prava, novinar/ki nezavisnih medija, slobodnomislećih građana/ki. Na skupu je učestvovalo **29** aktivistkinja i aktivista iz sledećih gradova: Beograd, Novi Pazar, Vranje, Leskovac, Bajina Bašta, Pančevo, Prijepolje, Zagreb, Split, Krakov, Sankt Petersburg.

25. jun

25. jun, Subotica – ‘Ženska mirovna politika’: **osnovni principi i odlike ženskog mirovnog pokreta:** analiza i kritika rata sa stanovišta roda; ženski mirovni pokret – tendencije/struje – feminističko antimilitaristička i majčinska/maternalistička struja; antiratni angažman ŽUC-a; mirovni sporazumi – neki od ključnih problema sa feminističko/antimilitarističkog stanovišta – predavanje je održala Staša Zajović u okviru obeležavanja programa ‘*Ženske studije posle 25 godina’ – ogranak u Subotici* Centra za Ženske studije i istraživanja, Novi Sad’. Događaj je održan **u Savremenoj galeriji Subotica**, u prisustvu desetak žena i oko 15 žena su pratile predavanje online.

24. maj

24. maj, Kruševac „Smeh pod vešalima - Sve što ste žeeli da ne znate o ratu na Kosovu“ – autor **Rade Radovanović**, novinar i urednik Danas-a, antiratni/antifašistički aktivista; izdanje: **Most Art Jugoslavija (2021.)**. O knjizi su govorili/e: autor, izdavač Dragan Stojković, aktivistkinje udruženja Peščanik iz Kruševca i ŽUC-a Beograd, organizatorke događaja kojem je prisustvovalo **25** osoba.

3.jun

3.jun, Novi Sad – O antiratnom otporu u Vojvodini tokom 90-ih – razgovor o protestima, iskustvu ‘Duhovne republike Zicer’, o otporu prisilnoj mobilizaciji, nasilju, ratnoj politici države Srbije. Događaj je organizovala Grupa za konceptualnu politiku/GKP Novi Sad: u debati učestvovali Branka Ćurčić, GKP, a u ime ŽUC-a: Lino Veljak, Staša Zajović i Violeta Đikanović.

Takođe je prikazan dokumentarni film „**Bezuslovnost mira**“ - Sećanje na antiratni otpor – 30 godina „Duhovne Republike ZICER“, Trešnjevac, maj 1992 – maj 2022. Organizacija događaja: Žene u crnom), produkcija filma: Grupa za konceptualnu politiku, Novi Sad.

24. jun

24. jun – Međunarodni dan borbe protiv torture – zoom konferencija na kojoj je učestvovalo 10 aktivistkinja i 1 aktivista: iz Tuzle, Beograda, Kruševca, Kraljeva.

Povodom 26. juna međunarodnog datuma, VIVE žene iz Tuzle i Žene u crnom Beograd organizovale su ovu debatu:

U prvom delu bilo je reči o pojmu torture, značaju datuma, aktivnostima VIVE žene u vezi sa tim, a najvažnije tačke su bile: ‘Tortura nije priznata u zakonu u BiH’; ‘hajlakše mi je bilo da radim sa traumama kad su bile svježe; teže je sad raditi na interetčkoj povezanosti nego tokom rata’; ‘sadašnje stanje u BiH je vrlo nezdravo za mlade: Dejtonski mir je nepravedan, a mi smo jako umorne i iscrpljene’.

Milena Vasić, advokatica JUKOM-a (Komitet pravnika za ljudska prava) iz Beograda.

Govorila o slučajevima torture u Srbiji: među izbeglicama i političkim aktivistima itd.

U drugom delu se govorilo o Rat u Ukrajini – antiratni nenasilni otpor i ženski mirovni aktivizam.

O slanju oružja u Ukrajinu, odgovornosti Zapada, mirovnim pregovorima: Stavovi učesnica su podeljeni: neke smatraju da slanje

oružja ne doprinosi miru, već produžava rat i povećava stradanje civila, dok druge smatraju da 'država koja je napadnuta, ima pravo na samodbranu oružanim putem, to mi pokazuje iskustvo rata u BiH' itd. Što se tiče odgovornosti Zapada, dobar deo učesnice dele mišljenje da se u 'Ukrajini se radi o sukobu između istoka i zapada, o tome se ništa ne pita ni ruski ni ukrajinski narod; o miru se ne može govoriti sve dok je Ukrajina popriše sukoba istok-zapad'. Sve učesnice se slažu da je Rusija odgovorna za agresiju, ali da je 'odgovornost Zapada za agresiju Putina ogromna: EU i cela međunarodna zajednica generalno su čutke posmatrali napade i invazije Rusije na Čečeniju, Siriju sve do aneksije Krima, napada u Donbasu. Plašim se jačanja desnice koja napreduje od vremena pandemije i ta klima otežava pregovore'. Takođe su izrazile bojazan od zlo/upotrebe žena jer 'o zloupotrebi žena se govori samo kad su u pitanju zločini koje čini agresorska vojska, dok se o zločinima ukrajinske čuti pa čak i ne dozvoljava razgovor jer je to 'nepatriotski'; u vojsci Ukrajine ima 50 000 žena, izrazito patriotske militarističke orientacije' itd. Sve su izrazile zabrinutost zbog nepostojanja mirovnih inicijativa i da je za 'postizanje mirovnih sporazuma neophodno je da učestvuje građanstvo i da vrši pritisak na međunarodne aktere'.

Poruke/pouke ženama u Ukrajini i svima koji odbijaju rat (prigovarači savesti, deserteri, pokret majki... – na osnovu iskustva rata u BiH, našeg zajedničkog iskustva antiratnog aktivizma u bivšoj Jugoslaviji.

Evo nekih od predloga:

Ženske mirovne inicijative treba da budu iznad i izvan državnih podela: Ruskinje treba da se pobune masovno i vrše pritisak na svoju agresorsku državu; Ukrajinke treba da izađu iz oružanih snaga – treba izaći iz oklopa lakog svrstavanja; neophodna je povezanost žena iznad i izvan državnih granica i podela; kažnjivost zločina je preduslov mira...' itd.

1.jul

1.jul, Beograd "Pamtimo progon porodice Barbalić" – 25 godina od otimanja stana porodici zemunskih Hrvata-porodici Barbalić.

Na tribini su govorili:

Milena Vasić, advokatica porodice Barbalić pred Evrpskim sudom za ljudska prava, koja je naglasila: 'Ukoliko Evropski sud za ljudska prava u Strazburu odluči u korist porodice Barbalić, država Srbija bi bila obavezna da isplati materijalnu i nematerijalnu odštetu. Ako navedeni sud ne doneše takvu odluku, to će biti legalizovanje proterivanja ljudi druge nacionalnosti, otimačine i ozbiljnog narušavanja ljudskih prava.'

Dragan Stojković, organizator protesta i akcija solidarnosti sa porodicom Barbalić 1997. godine, upozorio je da se i danas ponavlja ista matrica mržnje: 'U posleratnoj situaciji država i dalje koristi nacionalizam kao pokriće i opravdanje za pljačku i otimačinu. Država

mora prizna šta se desilo sa Barbalićima, da se utvrdi odgovornost, da se izvine porodici Barbalić' itd.

Ivan Barbalić, oštećeni koji živi u Hrvatskoj, uključio se putem video linka. Izrazio je nadu da će Evropski sud doneti ispravnu odluku i da će pravda biti zadovoljena. Barbalić je podsetio i na javne brutalne činove nasilja Srpske radikalne stranke u kojima su učestvovali bivši predsednik Srbije Tomislav Nikolić i sadašnji predsednik Aleksandar Vučić, koji je pretio porodici Barbalić a sve koji su se sa njima solidarisali nazivao 'ustašama' itd.

Tribina koju je moderirala novinarka Jelka Jovanović, održana je u prostorijama Inicijative mladih za ljudska prava.

ŽENSKI SUD FEMINISTIČKI – pristup pravdi

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinja, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Fondacija 'Cure', Sarajevo) dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

U ovom izveštajnom periodu organizovane su sledeće aktivnosti:

I REGIONALNI SUSRET, SARAJEVO (BOSNA I HERCEGOVINA)

Petnaesti (15) regionalni sastanak organizovala je Fondacija CURE, u okviru projekta "Žene i izgradnja mira u Bosni i Hercegovini", uz podršku: Novi Horizonti, Tuzla, Žene u crnom, Beograd, Anima – Kotor i Centar za žene žrtve rata, Zagreb. Na ovom Regionalnom susretu Ženskog suda učestvovale su **25** žene – svedokinje na ŽS iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije, kao i organizatorke, terapeutkinje, saradnice ŽS.

Tokom ovog susreta održane su sledeće aktivnosti:

Izveštaj o aktivnostima Ženskog suda od prethodnog regionalnog sastanka (od juna 2021 do maja 2022.)

Novi rat u Evropi – zajedničko promišljanje o posledicama rata u Ukrajini; o uticaju na naš region, na izbore; o hijerarhiji između izbeglica; o aktuelnoj društveno-političkoj situaciji u regionu - izazovi, problemi...

Moderirala: *Mira Vilušić*, Novi Horizonti, Tuzla

Učesnice su iskazale visok nivo empatije i solidarnosti, potpune spremnosti da svojim ogromnim iskustvom podrže i pomognu ukrajinske žene, posebno žrtve ratnog zločina silovanja budući da imaju veliko aktivističko i ekspertsко iskustvo. Bilo je reči o značaju politike internacionalističke solidarnosti – o neophodnosti zajedničkog rada Ukrajinki i Ruskinja ('preskakanje granica'), kao i vidljivosti antiratnog-feminističkog angažmana ruskih aktivistkinja protiv agresije itd.

Duga resa (62 min.), režija: Škart, umjetničko-aktivistička grupa iz Beograda. Uloge: Milica Savić – Mica i mnoge/i drugi/e; produkcija: Frakcija – filmska revolucionarna akcija; proizvodnja: 2021; na međunarodnom festivalu Slobodna zona (Beograd, novembar 2021. ovaj film je osvojio prvu nagradu publike. Film prikazuje kako se tradicionalni ženski ručni rad pretvara u borbu za dostojanstvo, maštovitost žena, kako se ukrštaju različita ljudska i umjetnička iskustva, društveni aktivizam na prostoru bivše Jugoslavije...

Nakon projekcije usledio je razgovor koji je moderirala: *Jadranka Miličević*.

„Istina u tranzicionom periodu – feministički pristup – pojam i značaj istine u životima žena i zajednice“ radionica o povezanosti između laži kao patrijarhalne dominacije nad ženama i među ženama u svakodnevnom iskustvu žena (porodica, odnosi u okruženju) i patrijarhalne laži na nivou države u odnosu na prošlost ratova i ratnih zločina. Predložak za razgovor je esej *Edrijen Rič* "Žene i čast: beleške o lagaju".

Učesnice su, podstaknute esejom, naglasile sledeće probleme u vezi sa procesom tranzicione pravde:

Nazadovanje u procesima tranzicione pravde/suočavanja s prošlošću:

Odsustvo empatije prema žrtvama, manipulacije žrtvama, državno organizovane laži – neefikasnost pravnog sistema - nezadovoljena pravda, što izaziva potpuno nepoverenje u krivičnu pravdu.

Zločini ratnog silovanja u Foči i dalje izazivaju duboke traume među žrtvama – nekažnjivost se ispoljava u maloj broju presuda za te zločine – uoči 30 godišnjice zločina rastu frustracije među žrtvama, a etnonacionalistički lideri udovoljavaju interesima profita (npr. investicije kineskog kapitala na mestima zločina u Foči itd.) a ne potrebama žrtava;

Potpuno razočaranje u međunarodnu zajednicu, posebno u Evropsku Uniju, koja se rukovodi etničkim principima i podelama, ide na ruku etnonacionalnim liderima – nedostatak pritiska na državne organe u BiH i celoj regiji u pravcu zadovoljavanja pravde itd.

Učesnice su upozorile na nedostatak institucionalne podrške i odgovornosti za sve nivoe istine:

Ni posle 30 godina ne postoji relevantan popis svih žrtava - sem onog što su uradile organizacije civilnog društva/OCD).

Nema solidarnosti među žrtvama – žrtve su, prvenstveno zbog međuetničkog nepoverenja, međusobno često suprotstavljene, nesolidarne, favorizovane od raznih centara moći i to se posebno ispoljava kod ratnog zločina silovanja.

Neravnopravnost žrtava, hijerarhija između žrtava i zločina - uglavnom izazvane presudama (pre svega Haškog tribunala), što dodatno pojačava frustracije.

Učesnice se najviše oslanjaju na vlastite napore u borbi za istinu, pravdu, dostojanstvo – iskazale su visok stepen poverenja u **restorativnu istinu i pravdu** – usmerenu ka samoisceljenju, poverenju, pomirenju i oporavku. O tome su svedočile preživele, kao i svojim konkretnim akcijama uzajamne podrške i pomoći, ogromnim naporima ka izgradnji kulture sećanja – memorijalima, spomenicima.

O ženskom/feminističkom kodeksu časti – zajedničko promišljanje:

U skladu sa feminističkom etikom odgovornosti i 'časti', učesnice su ukazale na neophodnost sklada između dela i reči, na moralni imperativ ispunjavanja date reči i zajedničkih dogovora. Ceo razgovor je bio krajnje participativan, emotivno snažan i dirljiv. Značaj razgovora i zajedničkog promišljanja ove teme, potvrđilo je i zajedičko gledanje i razgovor nakon projekcije filma "Paralelne majke"/"Madres paralelas" španskog reditelja Pedra Almodovara.

Završna sesija je bila posvećena dogovorima o aktivnostima Ženskog suda u narednom periodu.

23. jula do 13. avgusta.

II FEMINISTIČKA ETIKA BRIGA

Aktivni ženski odmor u ženskoj kući 'Seka' Brač/Hrvatska od 23. jula do 13. avgusta.

Deset (**10**) žena - svedokinje, aktivistkinje ŽS iz BiH, Hrvatske i Srbije:
Bosna i Hercegovina: Reiha Avdic, Bratunac/Srebrenica; Suvada Selimović, Đulici/Zvornik

Hrvatska: Marica Šećatović, Novska; Jovanka Carević i Milica Miladinović, Zagreb

Srbija: Mirjana Mijailović i Milka Rosić, Leskovac, Aleksandra Jelić i Nastasja Radović, Beograd i Snežana Obrenović, Kraljevo i Svetlana Šarić, Vlasotince.

OBRAZOVNI PROGRAMI

- pored već navedenih, u ovom izveštajnom periodu realizovani su, u okviru Mreže, i sledeći obrazovni programi (ženski mirovni aktivizam, feministički diskusioni kružoci, debate):

27, 28. I 29. MAJ, SREMSKI KARLOVCI

„FEMINISTIČKA ETIKA BRIGE – AKTIVIZAM I ETIKA BRIGE – AKTIVIZAM I STAROST...“

- feministički diskusioni kružok/FDK je održan u Ekološkom centru/Pokret gorana Vojvodine, a učestvovalo je **19** žena iz 13 gradova: Novi Sad, Sremski Karlovci, Beočin, Leskovac, Vlasotince, Kruševac, Kraljevo, Subotica, Kotor, Trstenik, Planinice kod Kruševca, Beograd.

Ovaj FDK se odvijao u vidu interaktivnih predavanja, radionica, projekcije dokumentarnih filmova, umetničko-rekreativnim aktivnostima. FDK su organizovale Žene u crnom, Beograd, uz podršku Centra za Ženske studije i istraživanja, Novi Sad.

Petak, 27. maj

Petak, 27. maj

FEMINISTIČKI KONCEPT ETIKE BRIGE (pojam, razvoj etike brižnosti, prakse zasnovana na feminističkoj etici brige, doprinos feministička etika brige poretku mira itd.). Interaktivno predavanje je održala **Ljupka Kovačević**, Anima - Centar za mirovno i žensko obrazovanje, Kotor.

Na početku je postavila pitanje: Čemu služi moja briga?, odgovori učesnica su uglavnom bili fokusirani na *brigu o drugima*, koja je najviše vezana za zdravlje članova porodice, za pomoći 'slabijima od sebe', za 'zadovoljstvo druge osobe', za pomoći drugima više nego sebi' itd.

Na pitanje da li postoje razlike u brizi muškaraca i žena, učesnice su iskazale jasnu razliku:

žene brinu o deci, o porodici, o opstanku, o roditeljima, o svakodnevnom životu; muškarci brinu o udobnosti, o poslu, o statusu, postignuću, novcu'.

U diskusiji nakon predavanja, žene su se osvrnule na kontradikcije, zamke empatije, ali i emotivno-moralnu vredost empatije:

Diskriminatory i rasistički odnos prema izbeglicama: 'Na institucionalnom nivou, Poljska podržava da se prihvate izbeglice iz Ukrajine, ali ne i druge, a to znači da ne mogu da prihvate različitost. Poljska je bela katolička država' (Magda).

Empatija je sagorevanje i iznurivanje: 'Empatija je opasna, pojede ti život. Sagoriš, razvlače te. Ne možeš sve to da postigneš. Ti sa empatijom nikada ne znaš kada je kraj' (Svenka).

Empatija kao razumevanje i komunikacija: 'Empatija je razumevanje nečije pozicije. Možeš prići toj osobi i uspostaviti kontakt' (Nastasja).

FEMINISTIČKI PRISTUP ZDRAVLJU, AKTIVIZAM I ETIKA BRIGE – radionica

Žene smatraju da na zdravlje utiču brojni faktori:

SOCIJALNO-KLASNI POLOŽAJ ŽENA; REPRESIJA NAD REPRODUKTIVNIM PRAVIMA ŽENA: 'Zdravlje je socijalno i društveno pitanje. Ženama nije dostupno ono što je za njih bitno, i što one zahtevaju. Zdravlje je privilegija. U Poljskoj ne postoji dostupnost ginekološkim pregledima i kontracepcijom. Ženama se kontroliše pristup zdravlju' (Magda); 'S jedne strane, protiv žena je usmerena kampanja demografske politike da treba da se rađa što više dece, a s druge strane, užasni su uslovi u porodilištima, žene se porađaju u nehigijenskim uslovima gde možete dobiti sepsu' (Nastasja); 'Psihijatrijske bolnice i porođajne sale su najnehumanije ustanove u zdravstvenom sistemu' (Ljupka).

ZDRAVSTVENA NEBEZBEDNOST POGAĐA CELOKUPNO GRAĐANSTVO, A NAJVIŠE SIROMAŠNE ŽENE I ROMSKU POPULACIJU: 'Većina žena je nebezbedno jer nemaju adekvatno zdravstveno lečenje. Neki ljudi su bez knjižice, nemaju zdravstvenu zaštitu. Romska populacija je nevidljiva kategorija u zdravstvu' (Svetlana).

Široko rasprostranjena korupcija u zdravstvenom sistemu: 'Lekarska

struku ne samo da je jako korumpirana, nego u Srbiji postoji zakon po kojem mogu da primaju pare. To ne postoji ni za jednu drugu profesiju' (*Nastasja*).

MUŠKO NASILJE NAD ŽENAMA: 'Svake godine više desetina hiljada žena nestane sa planete jer ih muškarci ubijaju. Kada su žene izložene nasilju, to smanjuje njihov kapacitet na svakom nivou. Institucije ne prepoznaju rodni aspekt nasilja prema ženama' (*Snežana J.*).

MEDIKALIZACIJA TELA RADI PROFITA FARMACEUTSKE INDUSTRIJE: 'Farmaceutske industrije koriste siromašne slojeve stanovništva za razne eksperimente sa lekovima' (*Nadežda*); 'Lekari su, radi profita, u sprezi sa farmaceutima. To je industrijska proizvodnja recepata koja dovodi do toga da se ljudi razbole zbog suplemenata, a i lekova sa neželjenim efektima' (*Snežana O.*) *itd.*

ZAGAĐENOST OKOLINE: 'Ja sam iz Trstenika, živim na periferiji, to je poljoprivredno područje. Ljudi nestručno i u ogromnoj meri koriste razne pesticide. U svakom domaćinstvu je po jedna osoba umrla od kancera. To je povezano sa zagađenošću vode u našem kraju' (*Ljilja*).

MILITARIZAM – INDUSTRija NAORUŽANJA, VOJSKA PROIZVODE EKOLOŠKE, ZDRAVSTVENE I OSTALE PROBLEME: 'Zbog industrije naoružanja, ljudima su setve uništene za celu godinu. Kad sam juče dolazila iz Kraljeva, kolona pod punom pratnjom policijskih snaga prošla pored stanice' (*Snežana O.*).

Briga o drugima: *razgovor je razotkrio široku lepezu iskustava - ispunjenost brigom o drugima, preko iznurivanja, zanemarivanja, okrivljavanja sebe, emotivnih ucena do odučavanja od patrijarhalne uloge o ženskoj brizi i pravednije raspodele poslova nege i brige...*

'Ja već brinem za moju mamu koja ima 90 godina, kojoj su mišići atrofirali i ne može na noge. To jako utiče na moj aktivizam. Došla sam do tačke pucanja i fizički i psihički, pozvala sam brata i to mu rekla. On je trenutno reagovao malo ljutito, ali kada je razmislio, rekao je da ćemo da se menjamo na svakih deset dana' (*Nadežda*).

'Dva brata i ja smo se podijelili i brinuli o našoj nemoćnoj majci. Ta podjela brige i odgovornosti uspostavlja dobre odnose u porodici' (*Ljupka*).

'Ja sam jedinica i gledala sam svoju majku tri-četiri godine, nisam imala vreme ni za šta. U tom momentu je život stao. Srećom, Imala sam podršku i od muža i od dece' (*xx*).

'Šest godina sam brinula o bolesnom ocu, koji je umro, a već tri godine brinem o majci. Nemam to ni sa kim da podelim jer moj brat već trideset godina živi u inostranstvu. Ja imam etičke dileme da li da pomognem sebi ili majci. Ja ne mogu da nađem pravo rešenje. Osim brige o majci, brinem o svojim učenicima i o svojih 18 mačaka. To sve

stižem. Povrh svega toga želim da budem odgovorna i prema svojim drugaricama pa dolazim na aktivonst Mreže'.

(Snežana O.).

Briga o drugima utiče na naš aktivizam: nekim ženama aktivizam je oslonac i izvor snage; usled dugotrajne iscrpljenosti, neke žene gube potrebu za aktivizmom, dok druge odlučuju da se više posvete sebi, nalazeći oduška u druženju, smehu, humoru...

'Ja sam delila brigu o majci sa sestrom. Ona je umrla 2014. godine. Meni je aktivizam puno pomogao' (*Milka*).

'Ja sam bila aktivnija kada sam imala više problema. Ja sada nemam snage. Moj bolesni muž je ostajao sa komšijom. Ja sam iscrpljena od brige' (*Senka*).

'Ne moramo stalno da brinemo, možemo misli da usmerimo u nekom drugom pravcu. Kada mi je muž bio na samrti, išla kod komšinice da jedan drugoj pričamo viceve. Bilo mi je potrebno da se nasmejem. Moramo da čuvamo sebe' (*Dragana*).

Razgovor su moderirale: Mina Damnjanović i Staša Zajović.

Subota, 28. maj

Subota, 28. maj

„STAROST I ROD U VREMENU I PROSTORU: ŠTA STARIJE ŽENE OD 65+ NE MOGU U SRBIJI DANAS”

Udruženje „Ženske studije i istraživanja“ realizovale su tokom 2020. i 2021. godine (1. 2. 2020–30. 4. 2021) projekat „Šta žene od 65+ (ne) mogu u Srbiji danas?

Rezultat istraživačkog i saradničkog rada je knjiga pod nazivom *Starost i rod u vremenu i prostoru: šta starije žene (ne) mogu u Srbiji danas?*, koju je uredila Margareta Bašaragin. Knjiga sadrži, pored uvodnog teksta, šest priloga: Eve D. Bahovec, Bovoar, *Drugi pol i Starost*, Svenke Savić *Jezik i starost u interakciji*, Margarete Bašaragin „*Ne brini, godine su smo broj*“ – ejdžizam i seksizam u medijskom diskursu: *TV reklame i antiejdž novinski oglasi*, Sanje Kojić Mladenov *Prikazi starijih žena u vizuelnoj umetnosti*, Staše Zajović *Solidarnost u doba korone* i Tatjana Radojević ‘*Šta žene od 65+ (ne) mogu u Srbiji danas?: istraživanje na osnovu upitnika*’.

(Knjiga je dostupna na sajtu Ženskih studija i istraživanja).

KAKO MLADE AKTIVISTKINJE VIDE STARE AKTIVISTKINJE? – razgovor

'Mlade aktivistkinje prenose stereotipe da o starijim aktivistkinjama neće da se govori, ne interesuju ih njihova iskustva' (*Senka*).

'U starosti je ženama lakše nego u mladosti zbog iskustva' (*Senka*).

'Tamo gde ste vi hodale, mi sada trčimo' (*Svetlana*).

JAZ IZMEĐU AKTIVISTKINJA STARIE I MLAĐE GENERACIJE OTEŽAVA KONTINUITET I TRANSFER ZNANJA: 'Mlađe aktivistkinje starije doživljavaju kao smetnju zato što se sužava prostor za projekte'; 'Među mladima je došlo do utilitarnog/klijentelističkog odnosa prema aktivizmu, slično kao u partijama'; 'Ja sam se trudila da izgradim odnos sa mladima, ali nisam uspela. Nije došlo do transfera aktivističkog znanja, iskustva i veština. Ja vidim kod mladih snagu da uguše aktivizam da bi dobili različite vrsti dobitaka što u školi, što u radu'; 'Moguće je ostvariti kontinuitet, ali bi trebalo aktivno poraditi na tome da na tu temu otvoreno razgovaraju starije i mlađe generacije'.

ZAŠTO JE LEPA STAROST? ZAŠTO NAM JE LEPO U STAROSTI? U ČEMU SE SASTOJI TA LEPOTA? ZAŠTO JE DOBRO DA SI STARIJA ŽENA? – upitala je Svenka, rezime razgovora o prednostima starosti:

- *Osećam da ne moram sve*
- *Sad više imam slobode da kažem da sam se namorala, sada mogu da neću*
- *Namorala sam se i više ništa ne moram*
- *Ja mogu sve što hoću*
- *Manji su mi strahovi, manje su mi depresije*
- *Počela sam da živim u većem skladu sa sobom, u većem miru*
- *Starost je privilegija i luksuz*
- *Ovo je mladost u starosti. Teško umu koji stari...*

KAKO SE PONAŠATI U FEMINISTIČKOM SVETU SA STARIJIM OSOBAMA?

'Nemoj vikati. Mi prepostavljamo da je starija osoba gluva. U autobusu, mladić sedi, a ja stojim. Ja njemu kažem da je njegov otac imao kondom ja bih sada imala gde da sednem' (Svenka).

'Kada smo imali stajanje 'Stop ratu u Ukrajini', rekli su stoje tri babe i žene sa iscepanim mozgom. To je bio jedan od komentara. Muškarce su nazvali ženama, a nas babama' (Milka).

'Moramo da napravimo neke preporuke za medije kako treba da izveštavaju o starijim osobama. Kada su novinari stariji, oni su bardovi, a novinarke su babe' (Snežana J.).

ZAŠTO JE STARO ŽENSKO TELO PROBLEM?

'Saznala sam da u Beogradu postoji kozmetički salon za devojčice od 4 do 12 godina, pre nego što uđu u pubertet. Šta će biti sa njima kada ostare?' (Margareta).

'Mi moramo osvestiti žene da imaju pravo da budu stare, da je to lepo. Ja hoću svoje pravo da sam stara. Brinemo se za dedu i za potomstvo, ali ne i za babe' (Svenka).

AKTIVIZAM I STAROST – interaktivno predavanje i radionica

(Da li se javni i politički angažman vezuje samo za 'mladost'? Da li se angažman senior, naročito starijih žena vezuje za društvene i političke promene? Da li se starije osobe zaista retko angažuju ili je njihov aktivizam vrednosno zanemaren, potcenjen pa i stigmatizovan? itd.

Predavačice: **Magdalena Štandara/Sztandara**, Jagelonski univerzitet, Krakov, Poljska i **Ildiko Erdei**, Filozofski fakultet – Katedra za etnologiju i antropologiju, Beograd

Da li te ejdžističke prakse (diskriminacija starijih osoba) postoje i unutar aktivističkih krugova?. Da li i ako postoji, kako se iskustvo koje se stiče godinama valorizuje? Kako se ono uključuje ili se ne priznaje i briše? Ima li koga ko će da nastavi ranije započeto? Koja je sudbina tih organizacija i onoga što su one činile? Na šta vas asociraju ova pitanja? (Ildiko)

Rezime razgovora:

Diskriminatorni odnos prema starijim osobama pojačava ionako široko rasprostranjene strahove u starosti: 'Stigma, mržnja i odbacivanje dominiraju prema starijim osobama, a takav stav interiorizuju mnoge aktivistkinje, čak sebi nameću krivicu što se bave aktivizmom. Pandemija je uticala da osvetli da se prisutna mržnja prema starima na nivou države i društva'; 'Postoji strah od samoće. Strah me da ne padnem iz autobusa'; 'Mene najviše u starosti plaši nemoć'; 'Strahovi su mi uskraćivanje slobode i slobode kretanja'; 'Moji strahovi su vezani za seksualnost i za brisanje seksualnosti kod žena. Ja sam lezbejka. Imam strah od usamljenosti. Ja znam samo jednu lezbejku u Srbiji koja ima preko 65 godina' itd.

Aktivizam je promenio doživljaj starosti, ali i samopercepciju: 'Aktivizam mi je doprineo da se drugačije osećam u vezi sa starošću'; 'Aktivizam mi je mnogo pomogao da se prevaziđe osećaj socijalne suvišnosti, obogatio mi je znanje i iskustva'; 'Sve smo mi proširile vidike zahvaljujući aktivizmu'; 'Aktivizam mi pomaže u svemu. On nas podiže. Osvestile smo kuda nas vodi starost'; 'Aktivizam me je promenio, promenio naše vidike, odnos prema sebi. Žene koje imaju najviše energije su one koje imaju 65+'; 'Pandemija mi je pojačala aktivizam. Sve moje drugarice su bile zatvorene, a ja sam ih opsluživala'.

Aktivizam prevazilazi starosne granice, briše godine: 'Aktivizam ti briše godine'; 'U aktivizmu ne osećam starost. Za aktivizam nisu bitne godine'; 'Moj aktivizam u vezi sa ŽUC-om da ja ni ne znam aktivizam bez žena koje su u godinama politički aktivne, snažne, drčne. Žene koje su starije od mene vuku ideju o aktivizmu'; 'Aktivizam mi je obogatio i osmislio život, u aktivizmu nisam imala godine'; 'Da li neko može da bude penzionisan u aktivizmu?' itd.

Starost je privilegija: 'Moja starost mi donosi više prostora slobode da više čitam, da se svađam sa ljudima nego što sam do sada'; 'Starost je privilegija i luksuz. Preda mnom se ne postavljaju zahtevi kao pred mlađima' itd.

Koju poruku imate za drugu generaciju aktivistkinja? (Magda)

Solidarnost - Odgovornost - Neposlušnost - Istrajnost - Znanje - Druženje - Budućnost - Istorija.

Podrška - Smrt fašizmu - Revolucija... - poruke učesnica

Kratak rezime razgovora – Ildiko i Magda

Najveći strahovi: od nemoći tela, fizičkih ograničenja, strah da ne budemo mogle da se brinemo o sebi, strah od neizvesnosti, strah od usamljenosti, to je povezano sa strahom od nemoći neće biti nikog pored nas...

Nade: Gospodarice svog vremena – odlučujemo šta ćemo da radimo u tom vremenu. Starenje kao osvajanje slobode – da ne moramo da moramo, to je sloboda. Nežnost prema sebi – da umerimo očekivanja prema sebi i da prihvatimo sebe. Da primamo pomoć i podršku jer o sebi uglavnom razmišljamo kao davateljkama podrške...

Aktivizam: Socijalni kapital. Aktivizam je zahtev za ceo život – nema penzionisanja u aktivizmu. Transfer na buduće generacije, predrasude među generacijama, nedostatak dijaloga, razočaranje u mlađe generacije – otvorena pitanja...

„Svenka“ (45 min.): projekcija dokumentarnog filma o prof.dr Svenki Savić, psiholingvistkinji, feminističkoj teoretičarki i aktivistkinji u produkciji Grupe za videoaktivizam ŽUC-a; scenario i režija Fahrudin Kladničanin, snimatelj Neđo Gavrić, montaža Marija Aranđelović.

Nedelja, 29. maj

Nedelja, 29. maj

Slavimo žensku borbu za mir i pravdu...

- **Trešnjevac – maj 1992.-maj 2022:** Građanska neposlušnost, ženska hrabrost, solidarnost... predstavljanje publikacije Žena u crnom, maj 2022.
- **Trešnjevac – otpor žena prisilnoj mobilizaciji (5:30 min.):** dokumentarni film nemačke televizije DW o pobuni žena u selu Trešnjevcu/Severna Bačka; prevod i titl Grupe za Videoaktivizam ŽUC.
- **„Zajednički snovi“/Suenos compartidos (21 min.):** dokumentarni film urađen povodom 30 godina rada Majki sa Majskog trga. Film prikazuje traganje majki za nestalim sinovima i čerkama tokom vojne diktature u Argentini (1976. – 1983.), borbu za kažnjivost zločina, ali i ogromne napore koje su Majke sa Majskog trga postigle na polju edukacije, socijalne pravde, ljudskih prava.
- **Besne bake/The Raging Grannies (6 min.):** prezentacija o antimilitarističko-feminističkim akcijama 'baka' iz Kanade (1987.), koje su prerasle u simbol i međunarodni pokret žena protiv nuklearnog naoružanja i militarističkog nasilja.

Evaluacija – šta nosimo sa ovog feminističkog kružoka? (Ljupka)

- **Zajedničko promišljanje o starosti – menjanje odnosa prema starosti; značaj i vrednovanje aktivizma u starosti:** 'Shvatila sam da nisam stara; 'Shvatila sam da se u starosti može imati mnogo volje i snage, pogotovo mentalne; 'Starost može biti lepa samo ako sebe ne potcenjujemo; 'Da prihvatom starost i nastavim aktivizam'; 'Čula sam stavove o starosti o kojima pre nisam razmišljala'; 'Shvatila sam kako aktivizam podmlađuje/ regeneriše'; 'Aktivistkinje sporije stare, imamo veću energiju'; itd.
- **Neophodno je da nastavimo da nastavimo da razgovaramo o starosti i da zajedno učimo:** 'Važno je da se o ovoj temi nastavimo da razgovaramo'; 'Ovo je važna tema, ponoviti je što prije...' 'Da nastavimo da učimo zajedno'; 'Starost je stalno učenje'; 'produbiti temu aktivizma i starosti'; 'Ovakav susret i razmena mi daju snagu' itd.
- Aktivistkinje su iskazale oduševljenje dokumentarnim filmovima koji se tiču aktivizma i otpora žena starije generacije...

(Integralni tekst ovog kružoka možete naći na sajtu ŽUC-a)

RADMILOVAC KOD BEOGRADA „OD RANJIVOSTI DO NEKAŽNIVOSTI“

11. i 12. jun

O (ne)bezbednosti braniteljki i branitelja ljudskih prava – novinar/ki nezavisnih medija – slobodnomislećih građanki i građana – diskusioni kružok.

Učestvovalo **29** aktivistkinja i aktivista iz sledećih gradova: Beograd, Novi Pazar, Vranje, Leskovac, Bajina Bašta, Pančevo, Prijepolje, Zagreb, Split, Krakov, Sankt Petersburg.

11. jun

Mapa napada na branitelje/ke ljudskih prava, nezavisne medije, opozicione partije – zidne novine- Mapu je instalirala: Jelena Jaćimović, umetnica i aktivistkinja

U okviru ove dinamičke vežbe, na štrik su obešeni novinski članci o napadima na branitelje/ke ljudskih prava, nezavisne medije, opozicione partije, a potom su učesnice/i odabrali/e jedan članak i odgovorili/e na pitaje zašto su izabrali/e taj članak. *Moderirao: Miloš Urošević, Žene u crnom, Beograd.*

Iskristali su se sledeći stavovi koje prenosimo po učestalosti:

- **Država je glavni generator nasilja, država je odgovorna za nasilje i državnih i paradržavnih aktera; nekažnjivost počinioca nasilja podstiče, ohrabruje i opravdava nove napade...**
- **Profesionalni i nezavisni mediji izloženi su kontinuiranim napadima, pretnjama – potpunoj nebezbednosti...**

- Rat niskog intenziteta, i države i društva, protiv slobodnomislečih građana/ki, naročito onih koji su protiv rata i ratnih zločinaca - zastrašivanje, odmazda, izolacija, odvraćanje od aktivizma...
- Normalizacija i internalizacija nasilja nad aktivistkinjama – rodna konotacija nasilja...

Iskustva sa terena: (ne)vidljivost represije nad aktivistima/kinjama civilnog društva, nezavisnim medijima izvan centra...-svedočenja

Učestvovali/e:

Aladin Paučinac, Inicijativa slobodnih građana, Novi Pazar – govorio je o zloupotrebljama pandemije u političke svrhe u Novom Pazaru: 'Juna 2020. godine napravljeni veliki predizborni mitinzi, bez ikakvih mera zaštite. Umiralo je do 20 ljudi dnevno, a ukupno je umrlo više od hiljadu. Mi smo to znali, a oni su to skrivali... Građani su bili besni i okupili smo se neformalno i izrazili protest. Okupilo se blizu 200 građana uprkos zastrašivanju, a posle je ostalo nas dvadesetak najupornijih. Nakon godinu dana svakodnevnih protesta, nikakve mere nisu preduzete, niko ni za šta nije odgovarao, nije pokrenut nikakav postupak ni protiv koga, niti se tužilaštvo oglašavalо. Mi smo jednostavno prestali sa tim protestima...zbog organizovanja protesta protiv mene se vodi više postupaka. Imam već tri presude. Na njih sam uložio žalbe...'.

Dejana Cvetković, novinarka, Vranje: osvrnula se na kontinuirane napade na novinare/ke u celoj Srbiji, naročito u Vranju:

2020. godina je bila rekordna po broju napada na novinare (fizički napadi, napadi na imovinu, pritisci, verbalni napadi, hakerski napadi), što se može videti u izveštaju Nezavisnog udruženja novinara Srbije/ NUNS.

2020. i 2021. godine – drastično je povećan broj napada na žene u novinarstvu, što pokazuju podaci UNESCO, OSCE i Female Journalists: u Vranju je zabeleženo ukupno 13 napada na novinare.

2021. i 2022. godine - na novinare/ke vršen je pritisak nekoliko puta od strane pripadnika MUP-a iz Vranja, a u Bujanovcu je došlo i do

verbalnog napada na novinara od strane policajca u civilu. Vladajuća Srpska napredna stranka (SNS) se nekoliko puta u javnosti verbalno obračunavala sa novinarima.

Zabeleženi su napadi na medijsku kuću, pretnje smrću novinaru i njegovoj porodici, verbalni napadi u onlajn prostoru i hakerski napadi. Tokom 2020. podnete su dve krivične prijave zbog ugrožavanja sigurnosti novinara a tokom 2021. nisu evidentirane krivične prijave na štetu novinara, prema podacima OJT-a u Vranju.

Novinari na jugu Srbije su izloženi pritiscima, verbalnim napadima, ali i pretnjama i rizikom od fizičkog nasilja, kao i pretnjama smrću, dok su novinarke pored pritisaka i verbalnih napada izložene i seksualnom nasilju i proganjanju, a neke od njih se nikome nisu obratile za pomoć prema rezultatima ankete. Novinarke nisu ohrabrene da progovore o seksualnom uznenemiravanju, proganjanju i pretnjama seksualnim nasiljem koje doživljavaju u onlajn i oflajn prostoru i ređe prijavljaju institucijama i medijskim udruženjima napade' itd.

Verica Marinčić (putem zoom-a): 'Uslovi u kojima radim su katastrofalni, kao i u svim profesionalnim i nezavisnim medijima. Već dvadeset godina u medijima, a od 2015. godine nastaju moji problemi. Ja sam tada radila na televiziji, pre toga na radiju. Dobila sam ponudu da se učlanim u vladajuću stranku ili će izgubiti posao. Ja sam izabrala da izgubim posao. Moja mama se razbolela i bilo joj je potrebno da dobije kiseonik kako bi dostojanstveno umrla. Rekli su da nema kiseonika. Jedan lokalni indijski kabadahija proganjao me je mesecima. Sud je doneo odluku da je to njegovo 'pravo na mišljenje'. Jedan mladić je pokušao autom da me udari, pretio mi je i od toga ništa nije bilo. Ti problemi se ne smanjuju, samo se intenziviraju i nastavljaju. Niko ne odgovara pred zakonom za to što je pokušao ili uradio. Ipak, reagovali su na moj tekst o lokalnom svešteniku koji je bio pijan u prodavnici i dobila sam pretnje. Sada je to u Tužilaštvo za visokotehnički kriminal i ja 20. jula (2022.) idem da dam iskaz o tome. U ovom slučaju su reagovala sva novinarska udruženja i medijske organizacije. Ovo je mala sredina, mnogo mi znači kada neko stane uz mene.'

Hajke, klevete i ostalo.. -- Dosije o napadima na Žene u crnom – 30 godina u kontinuitetu... predstavljanje publikacije Žena u crnom

Učestvovali: **Tamara Spaić**, novinarka i aktivistkinja ŽUC-a, Beograd; **Mirko Medenica**, pravnik, aktivista ŽUC-a, Beograd; **Lino Veljak**, filozof, aktivista, Zagreb/Beograd; **Staša Zajović**, aktivistkinja ŽUC-a; moderirao Fahrudin Kladničanin.

Prenosimo delove iz predstavljanja publikacije:

'Za mene je ovo jako značajna knjiga, nema puno knjiga koje dokumentuju sve napade prilikom na aktivistkinje koje su se hrabro suprotstavljale režimu i zločinima. To je presek tridesetogodišnje hajke i tridesetogodišnje borbe za prava žrtava, ali to je i presek društva, jer se kroz ove napade ustvari vrlo dobro vidi na koji način se društvo razvijalo i odakle potiče matrica razmišljanja režima, pa

onda i celog društva. Preko medija naravno, i drugih represivnih činilaca, vidi se odakle potiču napadi, na koji način se sprovode, ko su grupe koji ih sprovode, na koji način se oni objašnjavaju u medijima, na koji način se ŽUC satanizuje. ŽUC su u svojoj tridesetogodišnjoj istoriji došle do toga sistematskim ponašanjem države da postanu etalon negativnog. Ako ako hoćeš nekog da opsueš, kažeš ŽUC! A sa druge strane, ŽUC-ovke su postale su etalon hrabrosti, jer kod svih slobodnomislećih ljudi, kada kažeš da si ŽUC, ili da ih podržavaš ili da si išao na njihov protest, ti dobijaš širom otvorena vrata' (*Tamara Spaić*)

'Napadi na ŽUC i hajke i psovke su posve normalna i razumljiva pojava, što ne znači da je ta pojava opravdana, odnosno ona je opravdana u onoj mjeri u kojoj je opravданo da se zaboravi na prošlost ili da se sramotne i zločinačke epizode kao što je to slučaj bojim se u nekim novim historijskim udžbenicima počnu slaviti kao izraz herojstva srpskog naroda' (*Lino Veljak*).

'Kada neko pročita ovu knjigu, videće da ništa od ovoga nije procesuirano, nema nikakav pravni ishod – pravno zadovoljenje. Sve ovo što se dešava, nekažnjivost i svi ti napadi, sve se to dešava u određenom kontekstu, pre svega, medijskih hajki koje su priprema za sve te napade. Taj deo je bitan. Kad se pročita kako se o ŽUC-u piše u medijima, onda svi ti napadi i sva ta nekažnjivost nekako postanu logični' (*Mirko Medenica*).

'Publikacija je pisani trag o našim iskustvima, a svedočenja o povredama ljudskih prava pomažu da se *prekine kultura čutanja*, naročito kod žena žrtava nasilja. Publikacija ne svedoči samo o iskustvima ŽUC-a, već je to 'mali' doprinos obelodanjivanju konteksta u kojem smo delovale. Publikacija je i *kontra sećanje - uznemirujuće sećanje - subverzivno sećanje* naspram dominantnog partijarhalnog nacionalističko-militarističkog diskursa. Publikacija je i čin odavanja priznanja i počasti hrabrim aktivistkinjama i aktivistima' (*Staša Zajović*)

Međunarodna iskustva – ženska borba za reproduktivna prava

"Isplači se, biće ti lakše", o položaju žena u Poljskoj i pravu na abortus

Magdalena Sztandara, Jagelonski univerzitet, Krakov – izdvajamo delove iz power point prezentacije:

„Poljska je jedna od država u Evropi koja ima najstrožije zakone o abortusu. Abortus je gotovo zabranjen ili je njegovo izvršenje gotovo nemoguće. Unutar bolnica postoji takozvana „*Soba za plakanje*“ - specijalna prostorija čija je namena da omogući ženama da se olakšaju. Kao odgovor na državne zakonodavne kampanje da se abortus gotovo u potpunosti zabrani, usledili su protesti žena širom zemlje koji su se zvali „*Štrajk žena*“ i „*Crni ponedeljak*“ (2017-2019). Protesti koji su počeli 20.10.2020., kulminirali su 27.01.2021.

Kampanje za zabranu abortusa u Poljskoj vodi izuzetno konzervativna

Katolička crkva. U javnom prostoru, izuzetno je jaka Pro life propaganda koja u celoj zemlji drži bilborde protiv abortusa. Oni takođe organizuju autobuse (embriobus, homobus) koji kruže gradovima.

Alternativa za žene u Poljskoj jeste „*Abortus bez granica*“ koji se reklamira pod sloganima:

- *Hoćeš da abortiraš? Javi se na telefon...*
- *34.000 abortusa sa organizacijom Abortus bez granica;*
- *Abortus znači život.*

Slučaj Srbija – nekažnjivost na nivou države i društva – nasilje nad novinarkama i novinarima koji se bave suočavanjem s prošlošću

Učestvovali:

Dejan Kožul, novinar, **Snežana Čongradin**, novinarka, **Bojan Tončić**, novinar, **Nikola Krstić**, novinar

Moderirala: **Tamara Spaić**, novinarka, aktivistkinja ŽUC-a, iz čijeg teksta o ovom panelu (objavljen u Cenzolovki) prenosimo određene zaključke:

- **Novinari/ke koji se bave vim pitanjem javnost suočavaju s ratnom prošlošću:** zbog toga su izloženi pretnjama, napadima i – nesolidarnošću kolega;
- **Malobrojni novinari/ke koji ne odustaju od pisanja o ratnim zločinima spadaju u grupu profesionalnih novinara i kritičara vlasti:** svi svedoče da po brojnosti pretnji i njihovoj monstruoznosti, nijedan kritički tekst na neku drugu temu ne može da se uporedi sa onim što izazivaju tekstovi o ratnim zločinima;
- **Najjači magnet za napade na novinare su sledeće teme:** genocid u Srebrenici, ratni zločini i zločinci, odgovornost, činjenice i podaci vezani za ratove devedesetih, presude Međunarodnog suda u Hagu, pretvaranje državnih institucija Srbije u jatake za skrivanje ratnih zločinaca, pominjanje nevinih žrtava nacionalističkih ubilačkih pohoda počinjenih u ime srpskog nacionalizma;
- **Slaba solidarnost sa novinarima/kama koji govore o zločinima:** osećaju se usamljeno i izolovano, a neretko se suočavaju sa neodobravanjem i prekorom, sa rečenicama tipa „sam si kriv što čačkaš to, bavi se nečim drugim“ itd.
- **Država je odgovorna za napade na novinare/ke:** za atmosferu nekažnjivosti i mržnje direktno je odgovoran Aleksandar Vučić, a posredno i neposredno i za pretnje (Bojan Tončić).

(Integralni tekst Tamare Spaić možete naći na sajtu ŽUC-a na srpskom i engleskom jeziku)

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPAÑI 2022. GODINE – IZVEŠTAJ INICIJATIVE MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA/YIHR

Predstavljeni:

- **Marko Milosavljević** (Inicijativa mladih za ljudska prava/YIHR)

- **Anđela Savić** (Centar za istraživačko novinarstvo/CINS)

Moderirao: Miloš Urošević (ŽUC)

Iz predstavljanja Izveštaja prenosimo najvažnije delove:

Inicijativa mladih za ljudska prava je još 2020. godine radila sličnu publikaciju o učešću ratnih zločinaca u izbornoj kampanji, a ove godine su proširili delom koji se tiče odnosa prema ratnim zločinima i zločincima. Izveštaj se odnosi na period od *23. januara do 23. marta 2022.* (izbori su održani 3. aprila 2022.); šestorica osuđenih ratnih zločinaca su bili na izbornim listama koje je kandidovala vladajuća koalicija (SNS i SPS).

Izveštaj upozorava na sledeće fenomene:

Široko rasprostranjena glorifikacija osuđenih ratnih zločinaca - politička podrška onima koji su bili ili optuženi ili bili osumnjičeni za ratne zločine.

Što se tiče poricanja genocida u Srebrenici, postoji mala razlika između stranaka režima, *ekstremne desnice bliske režimu (Dveri, Zavetnici, itd.) i opozicionih stranaka:* okupljenih oko koalicije *Ujedinjeni za pobjedu Srbije*, oni su poricali i danas poriču genocid u Srebrenici, slaveći sebe zbog Deklaracije Skupštine Srbije o osudi zločina (2010.).

Zakon je mrtvo slovo na papiru jer ne postoje nikakve prepreke da se osobe koje su bile osuđene za neke zločine ponovo kandiduju na izborima – zakon zabranjuje kandidovanje osoba koje su osuđene na minimum šest meseci zatvora, ali to se nikad ne poštuje. Navodimo samo dva slučaja: ratni zločinac *V. Šešelja* osuđen je na 10 godina zatvora u Haškom tribunalu, ali mu mandat nije oduzet, on je ostao poslanik do 2020.; *Božidar Delić*, koji se ove godine našao na listi koalicije Nada, komandovao je 549 motorizovanom brigadom za vreme zločina na Kosovu, protiv njega je Fond za humanitarne pravice/FHP podnosio krivične prijave za zločine nad civilima u Trnju i Landovici, pred Haškim tribunalom je bio svedok za zločin u Trnju, kao i u suđenjima Miloševiću, Lazareviću i Milutinoviću itd.

Od komentara nakon predstavljanja, izdvajamo:

‘Samo zločinci dobijaju sve benefite od države, naročito kada budu osuđeni, kada završe u zatvoru, kada izdržavaju kazne. Oni su povlašćeni, oni su u otvorenim odeljenjima, kaznionicama, imaju pravo na godišnje odmore, slobodne vikende. U Srbiji imamo 90 presuda od 2003. godine. 1700 predmeta čeka, a sa ovim tempom, mogu da odrade pola predmeta za sto godina. 2013. U prethodnoj godini tužilaštvo je podiglo tri optužnice. Ima manje optužnica nego zamenika glavnog tužioca. Nešto tu nije u redu. Svesni smo da će svi zločinci biti povlašćeni. (*Bojan Tončić*).’

(Integralni tekst možete naći na sajtu ŽUC-a)

ŽENSKI MIROVNI AKTIVIZAM, ĐULIĆI, BOSNA I HERCEGOVINA

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru Ženskog mirovnog aktivizma jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja. I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada „Anima“ i ŽUC-a:

27. jun

27. jun – Dvadeset trećem (23) ciklusu učestvovalo je **17** žena iz sledećih mesta: Đulića, Grbavci, Kučić kula, Šetići, Klisa, Sapna, Beograd i gošća iz Krakova – antropološkinja Magdalena Szstandara, Jagelonski univerzitet iz Krakova.

Izdvajamo sledeće radionice/razgovore:

KOLIKO SE POZNAJEMO? ŠTO SE BOLJE POZNAJEMO, BOLJE SE RAZUMEMO....- radionica

Učesnice su pokazale visok nivo međusobne komunikacije i povezanosti. Iskazivale su svoja interesovanja koja se kreću od brige o svom okruženju (poljoprivredni radovi); briga o svom domu (uređivanje, kuvanje, ručni rad); briga o odnosima sa drugima (zajedništvo kroz aktivizam, druženje, zajedničko učenje); dokolica (najviše vole zajednička putovanja koja organizuje Anima) itd. Ženama zajedničke aktivnosti daju smisao životu, to je deo njihove borbe za dostojanstvo i slobodu ('želja mi je da budem slobodna, da nas ne gledaju kao žrtve...').

Feministička etika brige: Šta ja dajem udruženju Anima? – radionica na kojoj su učesnice izrazile veliku iskrenu privrženost svom udruženju i to na sledeći način:

- *Redovno učešće u aktivnostima Anime* – kao čin brige o sebi ('volim da što više budemo zajedno'), ali i kao preuzimanje odgovornosti za rad grupe ('to mi je kao obaveza koju sam sama izabrala'; 'da poštujem dogovorenog i dajem svoj doprinos');
- *Zajednička izgradnja ženske zajednice i ljudske/alternativne porodice* – 'Anima mi je kao kuća'; 'to je moja porodica'; 'ovo mjesto ima dušu, zajedno brinemo o ovoj našoj kući'; 'kad ne mogu da ispunim datu riječ, uglavnom iz zdravstvenih razloga, loše se osjećam';
- *Mjesto zajedničkog učenja, ali i opuštanja* – 'ovdje mogu sve slobodno da kažem'; ništa ne može zamijeniti živu riječ i ženska okupljanja' itd.

Rat u Ukrajini – razgovor se ticao odnosa mira i pravde. Na pitanje da im je vrednije i važnije da se postigne MIR ili im je važnije da se zadovolji pravda, tj. da se kazne počinioци, učesnice su se opredеле za MIR – hitno zaustavljanje rata jer 'ništa nije vrednije od ljudskog života', 'da se izbegnu ljudske žrtve' itd. Naravno, da je zadovoljavanje pravde važno i da je mir bez pravde negativni mir, ali smatralju da je u ovom trenutku najvažnije zaustaviti rat!

Šta je tolerancija? Koliko smo tolerantne jedne prema drugoj? - radionica o toleranciji...

Učesnicama su podeljene vežbe – pitanja na koja su odgovarale svaka za sebe a potom smo zajedno razgovarale o toleranciji kao: strpljenju, aktivnom slušanju druge osobe, razumevanju... Tolerancija nije 'trpljenje' i strah od iskazivanja vlastitih stavova, već naprotiv – slobodno i iskreno iskazivanja neslaganja. Smatraju da ne treba da budu 'tolerantne' prema osobama koje ugrožavaju slobodu drugih, koji imaju rasističke, nacionalističke, mizogine stavove i da se treba boriti protiv govora mržnje i na nivou društva, ali i u zakonodavstvu. Naime, treba sankcionisati one osobe koje raspiruju etničku mržnju, slave ratne zločince i diskriminišu druge na osnovu rodne, rasne pripadnosti ili socijalnog statusa.

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

I Solidarnost sa ratnim izbeglicama: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktna pomoć i podrška na terenu:

15. jul

Pljevlja, Crna Gora (na granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine): **15. jula** aktivisti/kinje ŽUC-a (Violeta Đikanović i Staša Zajović) posetile su otvoreni centar Bona Fide i pružile humanitarnu pomoć i podršku izbeglicama. Bona Fide organizuje pomoć i podršku izbeglicama od 2017. i do sada je više hiljada izbeglica i migranata sa Bliskog istoka prošlo kroz ovaj centar, u kojem mu pružaju humanitarnu pomoć i solidarnu podršku.

II Solidarna podrška i pomoć ukrajinskim izbeglicama i antiratnim aktivistima/kinjama iz Rusije u Beogradu – od početka agresije Rusije protiv Ukrajine, februara 2022. godine ŽUC je uspostavio kontakte sa ukrajinskim izbeglicama, kao i antiratnim aktivistkinjama i aktivistima iz Ruske federacije, koji su potražili utočište u Srbiji bežeći od rata ili od represije u Rusiji. Solidarnost se ispoljavala kroz humanitarnu pomoć, podršku i učešće u protestima protiv rata u organizaciji inicijative RUBS (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi zajedno protiv rata); kroz uključivanje u razne aktivnosti ŽUC-a: proteste, debate, zajedničke aktivističko-umetničke događaje, druženja...

Pored već navedenih, u ovom periodu pratile smo i sledeća suđenja:

I Suđenje u Ivanjici – Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana

– krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja „Milan Blagojević-Namenska“ iz Lučana - Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su ‘izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti’ jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. U ovom izveštajnom periodu održana su tri (3) ročišta:

2.jun

2.jun – Suđenju su, u ime Žena u crnom, prisustvovale *Violeta Djikanović i Nastasja Radović*. Valja napomenuti da je interesovanje za ovo suđenje opalo nakon što je prvooptuženi *Radoš Milovanović* preminuo 21. aprila 2022.godine, zbog čega je obustavljen postupak protiv njega.

Svedočila su tri svedoka Tužilaštva: *Rade Obrenović, Boris Kaplarević i Nikola Živković*. Oni su ponovili tvrdnje prethodnih svedoka o nepoštovanju mera zaštite na radu, da su o tome obaveštavali nadležne, kao i o tome da je u priručnom magacinu bila nekoliko puta veća količina baruta od dozvoljenih 450 kg (čak do 1.200 kg). Zbog svedočenja Kaplarević je bio izložen pretnjama, dobio otkaz posle 30 godina rada. Sva trojica su doživela, nakon svedočenja u Tužilaštvu neku vrstu „odmazde“ - premešteni su na drugo radno mesto ili dobili otkaz.

15. jun

15.jun – Svedok *Petar Janićijević* je posle nesreće dobio otkaz, objasnio je da je posle nesreće otisao na bolovanje i da je išao kod psihijatra zbog posledica svog traumatičnog reagovanja na ono što je video i doživeo. Svedok *Velibor Marinković* nije se nalazio na mestu nesreće, što je otac poginulog Milomira (*Milovan Milivojević*) u potpunosti negirao Marinkovićev iskaz.

6. jul

6. jul – Nastavljeno je davanje iskaza dva svedoka predloženih od strane odbrane okrivljenih; svi su bili zaposleni u vojnoj fabrici u trenutku nesreće: *Milovan Marić, Radmila Stevanović* koji su dali neodređene i konfuzne izjave. Za razliku od njih svedoci oštećenih su ponovili svoje iskaze o odgovornosti rukovodstva fabrike za pogibiju (*Radovan Kaplarević i Ivan Vasiljević*). Oni više ne rade u fabrici, zbog pritisaka rukovodstva fabrike, osvetom i progonom od strane generalnog direktora R. Milovanovića.

II Suđenje Miroslav Mika Aleksić za silovanje i seksualno zlostavljanje

Januara 2021. – nekoliko bivših polaznica škole glume „Stvar srca“ iznelo je optužbe za silovanje i seksualno zlostavljanje protiv svog bivšeg učitelja glume Miroslava Aleksića.

21. aprila 2021. – podignuta je optužnica protiv Miroslava Mike Aleksića. On je uhapšen i u pritvoru je proveo osam meseci, kada je pušten da se brani sa slobode.

Februara 2022. – počeo sudski postupak protiv Aleksića je posle više odlaganja i završnih pripremnih ročišta.

U ovom izveštajnom periodu održano je ročišta:

24. maj

24. maj – glavni pretres je otkazan zbog bolesti optuženog, a nastavak dokaznog postupka je zakazan za 23. jun.

23. jun

23. jun – u nastavku dokaznog postupka nastavljeno je iznošenje odbrane optuženog Miroslava Aleksića. On je neprekidno diskreditovao žrtve seksualnog zlostavljanja: „Za ove događaje ne postoji očevidec i to ne sme da se izgubi iz vida. Ja sam očevidec. Ja znam zašto ona (Iva Ilinčić) govori to što govori, ona ima poremećaj pamćenja, i sama je rekla da ima crne rupe i da se ne seća svega! Negirajući navode optužnice, Aleksić pokušava da se predstavi kao ‘očinski’ autoritet: ‘U to vreme, Iva ima ozbiljne porodične probleme i njoj nije dobro. Moja dužnost je bila da joj pomognem jer sam verovao u njen potencijal. Njeno sećanje je iskonstruisano’ itd.

Glavni pretres je iznenadno prekinut zbog dojave o postavljenoj bombi u sudnici, a sledeći je zakazan za 12. septembar 2022. godine

III Suđenje za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića

- Bivši predsednik Opštine Grocka Dragoljub Simonović, optužen je da je podstrekavao na paljenje kuće novinara portala Žig info. Jovanovića. Naime, 12.12.2018. ovom novinaru je podmetnut požar u kojem mu je izgorela kuća. Bivši predsednik opštine Grocka Dragoljub Simonović bio je osuđen na 4 godine i 3 meseca zatvora, dok su drugi počiniovi ovog krivičnog dela: Vladimir Mihailović, Aleksandar Marinković i Igor Novaković bili osuđeni na višegodišnje kazne zatvora. Međutim, 24. decembra 2021. Apelacioni sud u Beogradu ukinuo je osuđujuću presudu za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića, vrativši predmet Drugom osnovnom суду u Beogradu na ponovno suđenje.

Ponovljeno suđenje takođe praćeno stalnim opstrukcijama, tako da je ročište zakazano za 30. jun odloženo zbog odsustva optuženog Igora Novakovića, a novo ročište je zakazano za 6. Septembar 2022.

IV Suđenje za paljenje Ambasade SAD i napad na ambasade Turske, Nemačke i Hrvatske

- 21. februara 2008. (nakon proglašenja nezavisnosti Kosova) grupa huligana posle mitinga „**Kosovo je Srbija**“, u organizaciji Vlade i Skupštine Republike Srbije, upala je u neke ambasade, pri čemu je ambasada SAD-a zapaljena i tamo je stradao jedan od napadača.

Suđenje sedmorici neposredno osumnjičenih za ove napade 2019. godine završilo oslobođajućim i uslovnim presudama, koje su potom ukinute. Oktobra 2020. godine počelo je ponovno suđenje petorici, u vreme događaja, visokih funkcionera MUP Srbije: **Slobodan Vukolić**, nekadašnjeg načelnika Uprave policije Beograda

i njegovog zamenika **Zoran Rašković**, general **Stevan Bjelić**, tadašnjeg načelnika policije za Grad Beograd i bivšeg načelnika Uprave policije MUP Srbije, generala **Mladena Kuribaka**. Optužen je i **Bojan Marković**, u vreme događaja komandant Žandarmerijskog voda iz Kraljeva. Oni su optuženi za krivično delo 'teško delo protiv opšte sigurnosti' tj. nepreduzimanje mera iz njihove nadležnosti za zaštitu ambasade SAD-a.

U ovom periodu održana su tri (3) ročišta:

17. maj

17. maj – u nastavku dokaznog postupka saslušani su svedoci *Dragan Miletić, Goran Dragović i Stevan Pavković*. Oni su se 21. februara nalazili na dužnosti u okviru plana Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije i dva štaba koja su upravljala bezbednosnom situacijom tokom i nakon održavanja mitinga „Kosovo je Srbija“. Svi su o tom događaju svedočili 2015. pred Tužiocem Višeg tužilaštva u Beogradu. Uglavnom su potvrdili iskaze koje su tada dali, mada je *Goran Dragović* u jednom manjem delu izmenio svoj iskaz. Svedoci su, između ostalog izjavili, da se slabo sećaju detalja svojih i tuđih aktivnosti na dan mitinga...

21. jun

21. jun – Predsedavajuća Sudskog veća, sutkinja **Ivana Ramić**, objasnila da se ovaj postupak ponavlja jer je došlo do zamene jednog člana Sudskog veća. Optužena petorica visokih funkcionera MUP-a morala su se, međutim, ponovo izjašnjavati o svojoj krivici koju su, kako se i moglo očekivati, negirali.

Dokazni postupak je, posle izjašnjavanja okrivljenih o krivičnim delima koja im optužnica stavlja na teret, nastavljen saslušanjem tri nova svedoka: *Dragan Vasiljević*, u vreme incidenta komandant Žandarmerije; *Nemanja Bojičić*, zamenik šefa kabineta Ministra policije Dragana Jočića negirali su odgovornost, dok je treći svedok *Radislav Stalević*- pripadnik Žandarmerije Novi Sad, zadržao se, uglavnom, na potvrđivanju iskaza koji je ranije dao u Tužilaštvu.

12. jul

12. jul – svedočio je *Senad Kostić*, bivši komandant Niškog odreda Žandarmerije koji je tvrdio da su kasno izdate naredbe za odbranu ambasada: kada im je naređeno da se spuste ka ambasadama, dočekala ih je masa protestanata koja ih je gađala kamenicama, flašama, komadima polomljenih žardinjera, Ambasada SAD je već bila u plamenu. svedočio je Kostić.

Dušan Puača, u vreme incidenta zadužen da komanduje jedinicama Žandarmerije na terenu izjavio je da nije imao ovlašćenje da izdaje bilo kakve naredbe, već da se njegova uloga svodila na davanje informacija sa terena i eventualno primedaba, kao i izvršavanja naređenja njemu prepostavljenih.

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM – "SREDE U ŽUC-U"

Praksa redovnih diskusionih kružaka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu,

nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano deset (**10**) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovalo oko dvesta (**200**) osoba.

4. maj

4. maj „Kuda idemo sada? – O rezultatima, dometima i razočaranjima izbora 3. aprila 2022. godine. Uvodničari/ke: Vesna Pešić, sociološkinja; Dušan Spasojević i Dušan Vučićević, Fakultet političkih nauka/FPN Beograd; Filip Balunović, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd. Debatu je moderirala Tamara Spaić, novinarka i aktivistkinja ŽUC-a, a učestvovalo su **24** osobe.

18. maj

18. maj „Stepen društvene integrisanosti LGBT osoba“ - istraživanje NVO Geten, Beograd o stavovima prema LGBT populaciji predstavila je dr **Zorica Mršević**, sociološkinja, moderirao: Miloš Urošević, u prisustvu **12** osoba.

8. jun

8. jun „Levica i rat u Ukrajini – kontroverze“ – Uvodničari: Zlatko Martinov, pisac, publicista, Savez antifašista Srbije; Slobodan Milovanović, udruženje građana „Levica“ iz Beograda; Zoran Solomun, reditelj, Berlin; moderirala: Staša Zajović; prisustvovalo **33** osobe.

15. jun

15. jun “Istorijat odnosa Jugoslavija – Kina (od 1945. do danas); Kina, Rusija, Srbija vs rat u Ukrajini” – uvodničarka Sanja Radović, istoričarka; debata održana u okviru ciklusa ‘Kontroverze međunarodne politike’ – prisutnih **18** osoba.

22. jun

22. jun „Problemi opšte i specifične zdravstvene zaštite deprivilegovanih i marginalizovanih ljudi“ – istraživanje je predstavila **Nora Janković**, aktivistkinja Talasa, TIRV Beograd. Autorka istraživanja Nora Janković se bavila pitanjem dostupnosti opšte i specifikovane zdravstvene zaštite deprivilegovanim i marginalizovanim članovima/icama društva u Srbiji, sa fokusom na iskustva transrodnih osoba. Razgovor je moderirala Staša Zajović, bilo je prisutno **14** osoba.

29. jun

29. jun „Uspon desnice, slučaj Srbija (ekstremizam, terorizam, strani borci) – publikaciju Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji predstavila je **Izabela Kisić**. U publikaciji objavljenoj 2022. godine deset tekstova osmoro autorki i autora bave se pojmom ekstremizma u Srbiji iz različitih uglova: analiza aktuelne državne strategije, institucionalni kapaciteti, iskustva u vezi sa deradikalizacijom i reintegracijom pripadnika ekstremističkih grupa i pokreta; odnosi države i islamske zajednice i muslimanske populacije u Srbiji; ideološke matrice desnice i desnog ekstremizmom, kao i analiza medijskih tekstova kojima se podstiču ekstremistička uverenja i radikalizuju podele u društvu itd. **Lino Veljak** je izneo i podatke iz istraživanja o ekstremizmu i radikalizmu među mladima u Bosni i Hercegovini koji su objavljeni u knjizi **Srđana Dušanića Mladi i ekstremizam** (Perpetuum mobile – Institut za razvoj mladih i zajednice, Banja Luka 2020).

Debatu je moderirao Miloš Urošević, bilo je **16** osoba.

6. jul

6. jul – Radni sastanak o obeležavanju 27 godišnjice genocida u Srebrenici u prostorijama ŽUC-a, učestvovalo dvadeset (**20**) osoba.

13. jul

13. jul “Da li su (ne) mogući mirovni pregovori za zaustavljanje rata u Ukrajini? – uvodničar: **Srđan Hercigonja**, viši istraživač Beogradskog centra za bezbednosnu politiku; razgovor je održan u okviru ciklusa ‘Kontroverze međunarodne politike’, moderirala Staša Zajović, u prisustvu **21** osobe.

20. jul

20. jul “Aktivizam i starost” – interaktivno predavanje i radionica bavio se sledećim pitanjima: Da li se javni i politički angažman vezuje samo za ‘mladost’? Da li se angažman starijih žena vezuje za društvene i političke promene? Da li se starije osobe zaista retko angažuju ili je njihov aktivizam vrednosno zanemaren, potcenjen pa i stigmatizovan? itd.

Predavačice i moderatorke: **Magdalena Štandara/Sztandara**, Jagelonski univerzitet, Krakov, Poljska i **Ildiko Erdei**, Katedra za etnologiju i antropologiju (Filozofski fakultet u Beogradu); učestvovalo **18** osoba.

27. jul

27. jul – Prijateljski susret solidarnosti aktivista/kinja ŽUC-a i antiratnih aktivista/kinja iz Rusije, učestvovalo dvadesetak (**20**) osoba.

(Opširne izveštaje sa navedenih kružaka možete naći na sajtu ŽUC-a na srpskom jeziku)

IZDAVAČKA DELATNOST

U ovom izveštajnom periodu objavile smo sledeće publikacije:

Uvek neposlušne, i dalje na ulicama...Žene u crnom - 30 godina otpora – publikacija koja donosi prikaz aktivnosti ŽUC-a: osnovni etički principi ženske mirovne politike Žena u crnom; Estetika otpora - simboli Žena u crnom; kratak pregled aktivnosti: ulične akcije; suočavanje sa prošlošću/tranziciona pravda – feministički pristup; Ženski sud - feministički pristup pravdi; Ženske mirovne mreže; Antimilitaristička/antifašističke/internacionalističke antiratne mreže i koalicije; Žene, mir, bezbednost – Rezolucija 1325 – feminističko-antimilitaristički pristup bezbednosti; Solidarnost je naša snaga - akcije solidarnosti; Alternativna istorija (o izdavačkoj delatnosti); Grupa za videoaktivizam ŽUC-a; Obrazovni programi; Srede u ŽUC-u - diskusioni kružoci, predavanja, debate; Nagrade i priznanja. Publikacija na srpskom ima **50** stranica, uredila Staša Zajović; prelom: Zinaida Marjanović. Istoimene publikacija na engleskom jeziku **Always disobedient, and still in the streets...Women in Black - 30 years of resistance** ima **55** stranica.

“Trešnjevac – maj 1992.- maj 2022. - Građanska neposlušnost, ženska hrabrost, solidarnost/Oromhegyes – 1992 májusa–2022 májusa – Polgári engedetlenség, női bátorság, szolidaritás” predstavlja dopunjeno izdanje publikacije koju su Žene u crnom objavile 2007. godine a povodom 15 godišnjice nenasilne pobune u Trešnjevcu. Publikacija je objavljena povodom trideset godina „Duhovne Republike Zicer“ – jedne od najznačajnijih antiratnih inicijativa ne samo u Vojvodini i celoj Srbiji, već i šire. I ovo izdanje, kao i prethodno je dvojezično: na srpskom i mađarskom. Publikacija sadrži, pored uvoda, **11** članaka feminističko-antimilitarističkih aktivistkinja i aktivista Žena u crnom iz Vojvodine, Srbije, Italije, meštanki Trešnjevca, prigovarača savesti/dezertera o: nenasilnoj pobuni protiv prisilne mobilizacije u Trešnjevcu – činovima građanske neposlušnosti; svedočenja o ženskoj hrabrosti meštanki Trešnjevca koje su se organizovale protiv terora režima i militarističkog nasilja. Publikacija svedoči i o solidarnosti iznad etničke pripadnosti: u Trešnjevcu živi oko 98% Mađara/ica, a trešnjevačkim dezerterima pridružili su se dezerteri svih nacionalnosti iz Temerina, Sente, Ade, Moravice, Malog Iđoša...

Žene u crnom su se odmah solidarisale sa nenasilnom probunom u Trešnjevcu; stvoreni su trajni odnosi najdubljeg poverenja i uzajamne podrške. O tome svedoči najveći broj tekstova u ovoj publikaciji. Žene u crnom uz podršku meštana/ki Trešnjevca održale dva skupa Međunarodne mreže Žena u crnom (1993. i 1995.), kao i brojne antimilitarističke skupove, seminare, radionice.

Publikaciju ima **68** stranica, uredili: Staša Zajović, Miloš Urošević i Gizela Tot Štanjo/Gizella Toth Stanyo; dizajn korica: Škart; prelom: Nebojša Čović.

Hajke, psovke i ostalo – Dosije o napadima na Žene u crnom – knjiga sadrži, pored uvodnog teksta, još devet priloga:

Uvod; Hronika napada na Žene u crnom – 30 godina organizovane hajke; Srebrenica – paradigma srpskih zločina; Njihovi napadi - naša odbrana i Granice; O ženomrzačkim napadima na Žene u crnom; Militarizacija uličnih akcija – represija u ime „zaštite“; Sudska hronika - 36 napada - 0 osuđenih (2014. – 2021.); Mirko Medenica: Studija sudske postupaka i institucionalna abolicija nasilja; Branitelji/ke ljudskih prava u medijima - Analiza izveštavanja medija o Ženama u crnom i Pogovor. Autori/ke su: Staša Zajović, Tamara Spaić, Miloš Urošević, Miloš Urošević, Mirko Medenica, Marijana Stojčić i Lino Veljak. Knjige su uredile: Staša Zajović i Tamara Spaić, izdale Žene u crnom i Udruženje za kulturu povezivanja MOST ART JUGOSLAVIJA, Zemun; dizajn korica: Škart, prelom: Kaligram; knjiga ima 112 stranica.

(Integralnu verziju na srpskom i engleskom jeziku možete naći na ŽUC sajtu)

KAMPANJE, APELI

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovalo smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

Pamtimo! – povodom 30. godišnjice od početka progona hrvatskog stanovništva u mjestu

Hrtkovci/Vojvodina, Fond za humanitarno pravo, Žene u crnom i Inicijativa mladih za ljudska prava su podsetile da je 6. maja 1992. godine Srpska radikalna stranka (SRS) održala predizborni miting u Hrtkovcima pred više od hiljadu ljudi na kojem je Vojislav Šešelj pozvao na proterivanje lokalnog hrvatskog stanovništva. „Šešelj je 2018. godine pred Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove pravosnažno osuđen na 10 godina zatvora za podsticanje progona, deportacije i drugih nehumanih dela, kao i za činjenje progona kao zločina protiv čovečnosti u Hrtkovcima u Vojvodini. U presudi je utvrđeno da je govor Vojislava Šešelja, održan 6. maja 1992. godine u Hrtkovcima, podstakao nasilje nad hrvatskim stanovništvom Hrtkovaca, što je rezultiralo njihovim odlaskom. Na Hrvate je šikaniranjem i zastrašivanjem, vršen pritisak da zamene svoja imanja za imanja Srba iz Hrvatske. Takođe, sud je utvrdio da lokalne vlasti nisu preduzele ništa kako bi zaštitile hrvatsko stanovništvo i sprečile njegovo iseljavanje. U periodu od 10. maja 1992. godine do 1. jula 1992. godine oko 20 hrvatskih porodica je fizički izbačeno iz njihovih kuća u Hrtkovcima, dok su mnogi podlegli pritisku i pristali

na razmenu imovine. Od maja do avgusta 1992. godine, iz Hrtkovaca se pod pritiskom iselilo oko 450 hrvatskih i nacionalno mešovitih porodica. Kampanja zatrašivanja i pritisaka na hrvatsko stanovništvo, koja je počela i pre mitinga u Hrtkovcima, rezultirala je progonom nekoliko desetina hiljada Hrvata sa područja Vojvodine do 1995. godine. Glavni zagovornici i inspiratori ove kampanje u Vojvodini bili su Vojislav Šešelj i SRS. Iseljavanje hrvatskih porodica odvijalo se pod pritiskom različitih grupa bliskih SRS-u, a u pojedinim aktima nasilja nad Hrvatima učestvovali su i pripadnici MUP-a Republike Srbije, kao i pripadnici rezervnog sastava JNA, uz značajno učešće Resora Državne bezbednosti. Kampanja zastrašivanja odvijala se uz znanje i prečutno odobravanje političkih struktura Republike Srbije", *naglašeno je u saopštenju od 6. maja.*

Stop fašizmu! Stop ratu u Ukrajini! – u saopštenje za javnost povodom Dana pobjede nad fašizmom naglašeno je da su 'nacizam i fašizam su poraženi, ali njihovi sledbenici iznova dižu glavu u celoj Evropi(išire), revizijom rezultata Drugog svetskog rata, rehabilitacijom fašističkih i nacističkih ideja i relativizacijom zločinačkog karaktera nacizma i fašizma. U najnovije vreme neofašizam/neonacizam profilisao se u Srbiji i kao podrška velikoruskom neonacizmu, koji je na čelu s V. V. Putinom pokrenuo invaziju na Ukrajinu, pri čemu su zabeležena zverstva za koja smo verovali da se nakon ratova 90-ih godina na prostoru bivše Jugoslavije nikada više neće ponoviti, bar ne na tlu Evrope. Ruska federacija se u postsovjetskom periodu, nakon određenih kolebanja, oblikovala kao imperijalna sila koja nastavlja tradiciju carističkog i staljinskog samodržavlja legitimisanu etnofiletizmom i velikoruskim šovinizmom. Njeno današnje rukovodstvo nema nikakvog prava da se poziva na sovjetske zasluge u borbi protiv nacifašizma, jer je ono zločinačkom agresijom protiv Ukrajine koja traje više od dva meseca popljuvalo grobove palih antifašističkih boraca. Ovogodišnje obeležavanje Dana pobjede stoga je povod da ponovo iskažemo javnu i nedvosmislenu podršku svim brojnim građankama i građanima Rusije koji na najrazličitije načine pružaju otpor zločinačkoj agresiji na Ukrajinu, uključujući i dezertiranje iz redova agresorske armije. Iskazujemo i svoju solidarnost s građankama i građanima Ukrajine, koji su bez svoje krivice postali metama iživljavanja pomahnitale ruske soldateske', navodi se u zajedničkom saopštenju Žene u crnom, Beograd, Saveza antifašista Srbije, Saveza antifašista Vojvodine i NENA - grupa za mir i prava žena, Leskovac.

NE vojnom roku – DA prigovoru savesti! – učesnice/i mirovnog susreta **10. maja u Trešnjevcu/Vojvodina "Sećanje na antiratni otpor – 30 godina „Duhovne Republike ZICER“ – maj 1992-maj 2022."** usvojili su zajedničko saopštenje protiv ponovnih kampanja o uvođenju obaveznog vojnog roka u Srbiji jer je:

- Pravo na prigovor savesti priznato avgusta 2003. zahvaljujući kampanji (2001.-2003.) civilnog društva, pre svega Komiteta pravnika za ljudska prava (Jukom) i Žena u crnom, uz podršku ogromnog broja organizacija civilnog društva i građanstva u celoj Srbiji.

- Narodna skupština Republike Srbije usvojila početkom 2011. godine Odluku o obustavi obaveze služenja vojnog roka.
- Ustavom je zagarantovano pravo na prigovor savesti, tako da nema mogućnosti uvođenja vojnog roka za one koji to ne žele, a oni koji žele mogu to da ostvare kroz dobrovoljno služenje vojnog roka.
- Ponovno uvođenje vojnog roka koštalo bi državu ogromna sredstva – umesto toga neophodno je ulagati novac u ljudsku bezbednost – zdravstvo, obrazovanje, zaštitu životne okoline, zaštitu žena od nasilja, itd.

Saopštenje su potpisale sledeće organizacije: *Duhovna Republika Zicer, Trešnjevac; Žene u crnom, Beograd; Centar za antiratnu akciju, Ada; Građanska akcija, Pančevo; Grupa za konceptualnu politiku, Novi Sad; Omladinski centar CK13, Novi Sad, Mirovna grupa Ravangrad, Sombor; Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Novi Sad; Mirovni pokret Bečeј, Novi Bečeј i Građanski otpor, Senta.*

Nijedna žena manje! – povodom 18. maja – Dana sećanja na žene žrtve nasilja, Autonomni ženski centar/AŽC i ŽUC su upozorile da je od 2010. godine do danas od strane člana porodice ili partnera ubijeno je najmanje 363 žene. Svaka treća ranije se obraćala nadležnim institucijama za pomoć. 'Tražimo odgovornost predstavnika institucija da sa dužnom pažnjom primene obaveze ustanovljene domaćim i međunarodnim zakonima i politikama na prijavu nasilja prema ženama, kao i da istraže da li je bilo učinjenih propusta, sankcionisu odgovorne i obezbede da se oni više nikada ne ponove. Neophodno je da institucionalni sistem i društvo u Srbiji neodložno ostvare u praksi reči „Ni jedna žena manje“. To dugujemo ženama koje smo izgubili i njihovim prodicama, kao i budućim generacijama žena,' naglašava se u saopštenju.

Pamtimo hrabri otpor žena 1999. – povodom **23 godine od rata na Kosovu**, koji je predstavljao kulminaciju ratnohuškačke politike devedesetih na Zapadnom Balkanu i **23 godine od majske proteste**, kada su na ulicama Kruševca i Aleksandrovca svakoga dana, stotine građanki i građana dizale glas protiv ratnih stradanja i razaranja i mobilizacije i odvođenja muškaraca u rat na Kosovo, navodi se da je u Rasinskom okrugu prisilno mobilisano oko 12000 muškaraca, a 52 osobe su poginule.

Udruženje žena 'Peščanik' iz Kruševca i Mreža Žene u crnom ponovile su zahtev **'da država Srbije i lokalna uprava u Rasinskom okrugu da 24. maj'**, Dan ženskih akcija za mir i razoružanje proglose *Danom sećanja na majske proteste i hrabri otpor* građana i građanki Kruševca i Rasinskog okruga. Od državnih zvaničnika tražimo da **preuzmu punu odgovornost** za učešće Srbije u ratovima devedesetih. Javnosti poručujemo da je sećanje odgovornost i da *nema pomirenja bez suočavanja sa prošlošću*, a suočavanje je nemoguće bez saznanja o činjenicama i istini', naglašava se u apelu.

Pamtimo zločine na području Zvornika! – povodom 30. godišnjice masovnih zločina, ŽUC je podsetio da su ‘tokom maja i juna 1992. srpske oružane formacije vršili su zločine etničkog čišćenja, pljačke, torture, ubijanja...31. maja 1992. godine prognano je više hiljada civila bošnjačke nacionalnosti iz 13 sela sa područja opštine Zvornik, a oko 700 muškaraca potom je ubijeno u mestu Gerina klanica’. Pred Specijalnim sudom za ratne zločine u Beogradu održano je od decembra 2008. godine suđenje za predmet Zvornik 2, koje su, zajedno sa porodicama žrtava pratile i Žene u crnom. 22. novembra 2010. doneta je presuda za zločine u Zvorniku. Prvooptuženi Branko Grujić osuđen je na kaznu zatvora (6 godina), dok je drugooptuženi Branko Popović osuđen na 15 godina zatvora. ‘U potpunosti smo podržale porodice žrtava koje su presudu ocenile krajnje ciničnom i uvredljivom za žrtve. Presuda prikriva odgovornost zločinačkog režima S. Miloševića za etničko čišćenje i druge zločine organizovane u sadejstvu sa JNA, srpskim paravojnim formacijama, Vojskom Republike Srpske, a takođe dokazuje da su u Srbiji i dalje na delu klima i praksa nekažnjivosti na svim nivoima (krivično-pravnom, političkom, moralnom). I dalje ćemo se, zajedno sa porodicama žrtava sa područja Zvornika zalagati sa kažnjivost zločina, pravedan mir i dostojanstvo žrtava’ *naglašava se u saopštenju od 31. maja.*

Pamtimo žene silovane u ratu! – u saopštenju povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu, Žene u crnom i Autonomni ženski centar/AŽC su podsetile:

- Tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije pripadnici srpskih oružanih formacija su sistematski seksualno zlostavliali žene ne-srpske nacionalnosti u Hrvatskoj, BiH i Kosovu. U Bosni i Hercegovini silovano je preko dvadeset hiljada žena. Najbrojnije žrtve bile su Bošnjakinje, dok je među počiniocima bilo najviše bosanskih Srba.
- Tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992-1995), Foča je bila mesto najmasovnijeg sistematskog seksualnog nasilja i silovanja u ratu u Bosni i Hercegovini.
- Haški tribunal je u svojoj presudi Fočanskoj trojci (Kunarac, Kovač, Vuković), 2001. godine, prvi put u istoriji međunarodnog humanitarnog prava, utvrdio da je seksualno ropstvo u ratu zločin protiv čovečnosti.
- Podsećaju da u Srbiji žene koje su preživele seksualno nasilje u ratu ostaju nevidljive pred institucijama – one nisu prepoznate niti kao civilne žrtve rata, niti kao žrtve rodno zasnovanog nasilja prema ženama, koje zaslužuju posebna prava, podršku i zaštitu.

U vezi sa ratom u Ukrajini, AŽC i ŽUC su upozorile da ‘svedočenja žena i ženskih organizacija iz Ukrajine danas podsećaju da se seksualno nasilje i dalje koristi kao ratna taktika osvajačke vojske. Obrasci počinjenja se ponavljaju – i žene Ukrajine preživljavaju silovanja i seksualno ropstvo. Međunarodna zajednica ne sme ostati nema na ratne seksualne zločine!

Kontinuitet radikalског фашизма – povodom 25 godina od izbacivanja zemunskih Hrvata porodice Barbalić, Žene u crnom i Inicijativa mladih za ljudska prava su podsetile da je jula 1997 u odsustvu porodice Barbalić, razbojnička banda pripadnika Srpske radikalne stranke, sa nalogom Vojislava Šešelja, okupirala tuđi dom i opljačkala sve iz njega. Nasilne akcije protiv porodice Barbalić predvodili su **Tomislav Nikolić, bivši i Aleksandar Vučić, sadašnji predsednik Srbije**. Potom se u stan porodice Barbalić uselila se Ljiljana Mioković, tada službenica zemunskog Poslovnog prostora, docnije u dva mandata radikalska poslanica u Skupštini Srbije. Sada u njemu živi sa suprugom Ognjenom Mihajlovićem, urednikom radikalne Velike Srbije i knjiga Vojislava Šešelja. Građani Zemuna i Beograda okupljali su se na protestima svake večeri; organizatori okupljanja bili su izloženi pretnjama, a jednom od njih bačena je bomba u fotokopirnicu. Nastojanja porodice Barbalić da ga povrati sudskim putem bila su bezuspešna, a predmet se trenutno nalazi na Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu.

‘Slučaj Barbalić nesumnjivo je manifestacija, ogoljenog nasilja prema pripadnicima nesrpske nacionalnosti, te pojavnog oblik fašizma koji su od 1992. godine i progona Hrvata iz Vojvodine, demonstrirali Vojislav Šešelj i njegovi sledbenici’ *naglašeno je u saopštenju od 30. juna.*

Solidarnost sa ženama u SAD-a – u saopštenju AŽC i ŽUC-a (4. jul) povodom ukidanja prava na abortus, su upozorile da sramna odluka neće sprečiti abortuse, ona će ih otežati. ‘Ova odluka će imati dalekosežne posledice na živote svih žena, vraćajući ih pola veka unazad. Ova odluka će značiti da će milioni žena nastaviti da krvare sve do smrti po kuhinjskim stolovima na kojima se obavljaju nelegalni abortusi’.

Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici! – povodom 27. godišnjice genocida, Žene u crnom su podsetile na sledeće činjenice: Genocid u Srebrenici je najveći ratni zločin nakon Drugog svetskog rata u Evropi. Režim S. Miloševića saučesnik je genocida pružanjem ogromne političke, vojne i logističko-finansijske pomoći Vojski Republike Srpske.

- Država Srbija prva i do sada jedina država na svetu koja je presudom Međunarodnog suda pravde (2007.) proglašena odgovornom za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.
- U Haškom tribunalu je, van svake sumnje, dokazana individualna krivična odgovornost velikog broja pripadnika srpskih oružanih formacija i političkih institucija koje su delovale u duhu ostvarenja teritorijalnog projekta Velike Srbije, a genocid u Srebrenici je deo tog projekta.
- **U Srbiji je na delu ne samo kontinuitet poricanja, već i slavljenja ratnih zločina i zločinaca.** Naime, na vlasti su podstrelkači i sledbenici politike ratnih zločina na čelu sa predsednikom A. Vučićem, ponosni na sve zločine počinjene

u naše ime i zato nema pravde za žrtve. Režimski mediji imaju neograničen prostor za slavljenje zločinaca kao heroja, a u javnom diskursu preovladava odsustvo saosećanja sa žrtvama genocida.

- **U Srbiji je na delu državna politika negiranja genocida.** Tome najviše doprinosi uporno odbijanje predsednika Republike A. Vučića da zločin u Srebrenici imenuje genocidom. U tome ga slede ne samo pripadnici režima, nego i značajan deo opozicije. U skoro svim institucijama ključnu ulogu imaju obožavaoci ratnih zločinaca i negatori genocida.
- **Murali koji slave ratnog zločinca Ratka Mladića, osuđenog za genocid u Srebrenici i druge nalaze se po celoj Srbiji.** Time se režim potpuno razotkrio - ni do sada nikada nije osuđivao ratne zločince, a sad ih otvoreno podržava i štiti. Murali nisu samo čin rehabilitacije R. Mladića – to je simbol zvanične ideologije države Srbije.

I ovom prilikom ŽUC je ponovio zahteve:

- **Da se prizna genocid u Srebrenici**, prvenstveno kao poštovanje dostojanstva žrtava, a ne samo kao jedan od preduslova na putu Srbije ka pristupanju Evropskoj uniji.
- **Da predsednik i svi drugi predstavnici/e države prestanu sa negiranjem genocida i svih drugih ratnih zločina u Bosni i Hercegovini i šire.**
- **Da se negiranja genocida i svih zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina kvalificuje kao krivično delo.**
- **Da se 11.jul proglaši Danom sećanja na genocid u Srebrenici.**
- **Da se uklone murali koji slave ratnog zločinca R. Mladića.**
- **Da država Srbija odustane od politike izazivanja regionalne nestabilnosti** mešanjem u unutrašnja pitanja susednih država, pre svega Bosne i Hercegovine.

Prostorije Žena u crnom ponovo napadnute!

12. jul

12. jula 2022. godine, oko 14.55h, nepoznati muškarac je predstavljajući se kao poštar, ušao u zgradu u kojoj se nalaze prostorije Žena u crnom. Bacio je konzervu crvene farbe na ulazna vrata prostorija, koju je prosuo po vratima i po stepeništu. „Ovaj napad se desio u kontekstu obeležavanja 27. godišnjice genocida u Srebrenici i brojnih aktivnosti, koje su Žene u crnom organizovale 10. i 11. jula 2022. godine. Ovo je za godinu dana još jedan u nizu napada kako na prostorije, tako i na aktivistkinje i aktiviste Žena u crnom. Kontekst u kome se napad desio jeste klima nekažnjivosti koju širi i održava vladajući režim u Srbiji na čelu sa Aleksandrom Vučićem, kako na nivou države, tako i na nivou društva.

Smatramo da iza ovog napada koji je izveo nepoznati počinilac legitimu državne institucije koje dozvoljavaju i doziraju nasilje nad svima onima na koje gledaju kao na političke neistomišljenike. Ukoliko nadležne institucije i ovog puta ne učine ništa kako bi se

napadač identifikovao, a potom i procesuirao svojim nečinjenjem će još jednom pokazati da zatvaraju oči na nasilje kome su Žene u crnom izložene po ko zna koji put, ali i ohrabruju i podstiču nove napade. Žene u crnom će uprkos svim otvorenim pretnjama i napadima i dalje zahtevati pravdu za žrtve i kaznu za počinioce genocida u Srebrenici i za sve druge zločine počinjene u naše ime”, *navodi se u saopštenju od 12. jula*.

Međunarodna politika – učešće na međunarodnim konferencijama, susretima, od kojih navodimo:

15.– 22. maj

15.– 22. maj, Keln, Nemačka – „Jačanje žena pogođenih ratnim seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem na Zapadnom Balkanu – za kulturu priznavanja i pomirenja“ (“Amplifying Voices of Women affected by war-related SGBV in the Western Balkan- For a culture of Recognition and Reconciliation”). Radni sastanak u okviru regionalnog projekta u kojem učestvuju aktivistkinje partnerskih sa Kosova, BiH, Srbije (Autonomni ženski centar, Inicijativa mladih za ljudska prava i Žene u crnom), kao i organizaorke konferencije-predstavnice fondacije medica mondiale, Nemačka, koje podržavaju navedeni projekat. U ime ŽUC-a učestvovala je Staša Zajović.

5. jul

5. jul – Poseta predstavnica Fondacije medica mondiale/Keln, Nemačka. Ovom prilikom održan je radni sastanak na kojem je bilo reči o: regionalnom projektu koji podržava medica mondiale „Jačanje žena pogođenih ratnim seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem na Zapadnom Balkanu – za kulturu priznavanja i pomirenja“ (“Amplifying Voices of Women affected by war-related SGBV in the Western Balkan- For a culture of Recognition and Reconciliation”).

Ovom prilikom aktivistkinje ŽUC-a su informisale gošće o problemima u procesu tranzicione pravde u Srbiji; o ishodu nedavnih izbora (3.4.2022.), o urušavanje svih institucija, o represiji nad nezavisnim medijima; o posledicama pandemije na položaj žena; o negativnim učincima i uticaju politike donatora na položaj NVO; o finansiranju ekstremne desnice od strane države Srbije; o politici EU prema državi Srbiji itd.

8, 9. i 10. jul

8, 9. i 10. jul – Poseta predstavnika/ca fondacije ISCOS - mirovnih i sindikalnih aktivistkinja i aktivista iz Italije (Ređo Emilija/Reggio Emilia, Bolonja, Rim). Na ovom mirovnom susretu bilo je reči o ratu u Ukrajini (izazovima, kontroverzama u vezi sa odgovornošću međunarodne zajednice – odsustvu mirovnih inicijativa na institucionalnom nivou; o slanju oružja u Ukrajinu; povećanju vojnih troškova u Italiji; o reakciji mirovnog pokreta u Italiji i šire u odnosu na rat u Ukrajini itd).

Takođe je prikazan dokumentarni film ‘*La Guerra fredda*’/Hladni mir (59 min.); rediteljke Marcella Menozzi; produkcija (2019.): ISCOS Emilia Romagna/Emilija Romanja. Film se odnosi na prepreke miru u BiH i posle više od 20 godina Dejtonskog sporazuma itd. Predstavnici/i ISCOS-a, kao i medica mondiale učestvovali su u akcijama povodom godišnjice genocida u Srebrenici, itd.

U ovom periodu takođe su imale veliki broj međunarodnih poseta
– aktivista/kinja, istraživačica iz celog sveta.

*Izveštaj priredila: Staša Zajović uz podršku:
Miloša Uroševića, Nastasje Radović,
Nataše Milanović i Zinaide Marjanović*

Žene u crnom, septembar 2022.